

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filosofická

Bakalářská práce

Pojetí slabého myšlení ve filosofii Gianniho Vattima

Ivan Baldassarri

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filosofická

Katedra filosofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Pojetí slabého myšlení ve filosofii Gianniho Vattima

Ivan Baldassarri

Vedoucí práce:

PhDr. Martin Profant Ph.D.

Katedra filosofie

Fakulta filosofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Pojetí slabého myšlení ve filosofii Gianniho Vattima“ vypracoval sám a použil jsem pouze literaturu uvedenou v seznamu použité literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

(podpis autora)

Na tomto místě bych chtěl rád poděkovat panu PhDr. Martinovi Profantovi za odborné vedení mojí bakalářské práce a za cenné rady, trpělivost a projevenou důvěru, kterou mi poskytl při zpracovávání práce. Velké poděkování patří mé rodině a přátelům za velkou podporu při mém studiu.

Obsah

1. ÚVOD	6
1.1. Předběžná poznámka ke slabému myšlení	7
2. GIANNI VATTIMO, ŽIVOTOPIS A DÍLO	9
3. MYŠLENKOVÉ ZÁZEMÍ PRO VZNIK POJETÍ SLABÉHO MYŠLENÍ	12
3.1. Friedrich Wilhelm Nietzsche	13
3.2. Hans Georg Gadamer	17
4. SLABÉ MYŠLENÍ	19
4.1. Historický přehled vzniku pojetí slabého myšlení	19
4.2. Slabé myšlení jako zeslabování ontologických struktur	20
4.3. Slabé pojetí křesťanství a Vattimova slabá víra	27
5. VATTIMOVO POJETÍ DĚJIN V POSTMODERNÍ DOBĚ A SLABÉ MYŠLENÍ	30
6. ZASTÁNCI POJETÍ SLABÉHO MYŠLENÍ	33
6.1. Umberto Eco	33
6.2. Pier Aldo Rovatti	34
7. KRITIKA SLABÉHO MYŠLENÍ: NOVÝ REALISMUS	35
8. ZÁVĚR	37
9. EXKURS: VÝZNAM NĚMECKÝCH SLOV V KONTEXTU SLABÉHO MYŠLENÍ	38
10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	39
10.1 Seznam použité primární literatury	39
10.2. Seznam použité sekundární literatury	39
10.3. Internetové zdroje	40
11. RESUMÉ	40

1. ÚVOD

Záměrem této bakalářské práce je pojednání o Vattimově koncepci slabého myšlení v rámci postmoderny jakožto zeslabování metafyzické struktury. Bytí v myšlení Gianniho Vattima přestává být silnou metafyzickou strukturou. V jeho pojetí už bytí není myšleno jako absolutní, neměnný metafyzický princip, který konstituje jádro všech metafyzických systémů od Platona po Descarta. Ve svých dílech opakovaně tvrdí, že slabé myšlení je „*Verwindung*“, tedy vymanění se z metafyziky. Jako téma bakalářské práce jsem si vybral problematiku slabého myšlení ve filosofii Gianniho Vattima, protože mě velmi zaujal jeho způsob zničení metafyziky. Jeho myšlení vzbudilo můj zájem interpretací Nietzscheho a Heideggerovo nihilismu v slabém smyslu.

Co znamená v podstatě slabé myšlení? Na tuto otázku lze odpovědět na základě filosofického myšlení Friedricha Wilhelma Nietzscheho, na nějž stejně jako na myšlenkové dílo Martina Heideggera Vattimo navazuje. Proto tato bakalářská práce se věnuje Nietzscheho nihilismu a analyzuje a prezentuje Nietzscheho motivy, přítomné ve filosofii slabého myšlení. Především popírání existence absolutní pravdy, nihilismus, kritika historicismu, koncepce kultury a pravdy jako dějiny pravdy, pravda mimo morálku, popírání existence věčného světa jako prazáklad světa smyslových jsoucen a konstatování omylů rozumu.

Vattimo má výrazně katolické vzdělání a je horlivým katolickým praktikem, navzdory tomu však formuluje teorii slabého křesťanství, která deklaruje „snížení“ Boha prostřednictvím jeho vtělení. Tato práce vychází především z jeho čtyř nejdůležitějších děl: *Il pensiero debole*, *La fine della modernità*, *Dialogo con Nietzsche a Credere di credere*. Slabé myšlení je myšlením postmoderním. Ve svých dílech se zabývá současnou hermeneutickou ontologií a navrhuje jeho vlastní interpretaci, kterou označil za slabé myšlení na rozdíl od různých forem silného myšlení, jako je například platonismus, hegelismus s jeho dialektikou či fenomenologie. Tato myšlenková hnutí byla považována za překonání předchozích filosofí a odhalení jejich chyb. Rovněž tvrdí, že chyba spočívá ve vůli formulovat nové fundamenty, novou metafyziku. Slabé myšlení je postmoderní postoj, který přijímá břemeno „omylů“, prchavosti, dočasnosti a všeho co je lidské. Pravda se musí přizpůsobit lidským rozměrům. Principiálně tvrdí, že dnes už nemůžeme přemýšlet o bytí jako o silné, metafyzické struktuře, naopak musíme o bytí přemýšlet jako o události, čili jako o něčem, co se postupně ukáže v dějinách, pokaždé různým způsobem. Bytí může být ve slabém smyslu předmětem plurality interpretací.

Pochopitelně Vattimo zeslabuje metafyziku a konstatuje, že velké metafyzické systémy (Platonova metafyzika) reprezentují jen jeden z možných způsobů interpretace bytí. Na základě tohoto uvažování bytí už nemůže být kategorií stálou, stabilní a neměnnou, jak chce metafyzika. Z toho vyplývá, že metafyzické myšlení nemůže klást nárok na univerzalitu a všeobecnou platnost. Jinými slovy metafyzické kategorie jako jsou pravda, bytí, spravedlnost ztrácí svou metafyzickou váhu.

Vattimova koncepce slabého myšlení reprezentuje velkou ránu pro metafyziku a pro celou rozumovou stavbu filosofického myšlení. Teorie slabého myšlení je součástí filosofického uvažování počínající Nietzsche, Heideggerem a Gadamerem, mysliteli, kteří svým myšlením připravili živnou půdu pro vznik filosofie slabého myšlení. Další intelektuální podporu našlo slabé myšlení v pojetí postmoderny, myšlenkovém směru 20. století, kterému dál vzniknout Jean Francois Lyotard ve své knize *O postmoderní situaci*. Tato varianta postmoderního myšlení klade důraz na pluralitu názorů a jejich zrovnoprávnění, zpochybňuje optimistický pohled na historický vývoj západní civilizace a také pohled na dějiny jako na lineární vývojový proces.

Cílem této bakalářské práce bude představit myšlenkové dílo a pojetí slabého myšlení Gianniho Vattima, zařadit ho v kontextu filosofického myšlení konce 19. století ve vztahu k deontologizaci myšlení, k lingvistickému obratu a diskuzím o postmoderně. Deontologizaci chápe jako vnímání bytí jakožto časovou a neustále se měnící událost. Vattimo soudí, že na bytí musíme myslet jako na něco, co už není přítomno v dějinách. Na bytí je potřeba si vzpomenout „*andenken*“ jako na něco, co je již pryč. Bytí je ve slabé koncepci „*Geschick*“, to znamená, že má historické a osudové poslání. Zeslabování kategorie bytí znamená, že bytí má časovou povahu. Slabé myšlení označuje dočasnost a prchavost bytí, narození a smrti a odesílání tohoto bytí do dějin.¹ Toto pojetí bytí je v rozporu s jeho metafyzickou definicí jakožto věčnou, neměnnou a nesmrtelnou kategorií.

1.1. Předběžná poznámka ke slabému myšlení

Pojetí slabého myšlení je součástí postmoderní filosofie, vzniká a rozvíjí se na základě koncepce, že postmodernismus není čímsi novým ve vztahu k moderně, ale je hlavně rozrušením, rozpuštěním a opuštěním samotné kategorie. Modernost a postmodernost existují současně v témže prostoru spojeny vztahem *Verwindung*, který nic nezanechává za sebou a

---

¹ VATTIMO, G., ROVATTI, P. A., *Il pensiero debole*. 2. vyd. Milano: Nakladatelství Giangiacomo Feltrinelli, 2011. s. 19.

nic nepřekonává.² Dokonce se změnila sama představa dějin jakožto vývojový běh překonávající předchozí fáze. Slabé myšlení je myšlením ryze postmoderním, protože vzniká v duchu postmoderní teorie, která odmítá koncepci jediné pravdy, dominující ve filosofii a metafyzice a naopak usiluje o alternativní přístup ke světu. Jestliže bytí podléhá různým možným interpretacím, pak se vytrácí jeho věčnost a absolutnost. Pak chápeme také pojem „hermeneutická ontologie“ jakožto filosofický směr druhé poloviny 20. století, k němuž Vattimo patří.

K postupnému vzniku slabého myšlení zásadním způsobem přispívají nihilismus Friedricha Wilhelma Nietzscheho a Martina Heideggera a samozřejmě hermeneutika Hansa Georga Gadamera. Hermeneutická ontologie je myšlenkový směr, který označuje pluralitu, alternativnost pohledů na bytí, aniž by ho redukovala na objektivitu a na nepochybnou stálou metafyzickou kategorii. Tato práce věnuje pozornost Nietzscheho motivům, přítomným ve Vattimově filosofii, jako je nihilismus, ve kterém se nejvyšší hodnoty znehodnocují a jakákoliv z pravd metafyziky je chápána jako vyjádření subjektivních hodnot, Nietzscheho teorii smrti Boha a odmítnutí historismu. Slabé myšlení se zakládá na myšlence, že pravda a morální hodnoty jsou způsob, jak určitá skupina lidí interpretuje svět.

Slabé myšlení v postmoderní době už nemůže absolutně akceptovat koncepci metafyziky, protože, jednoduše řečeno, je považuje za jednotlivé pokusy o interpretaci bytí. Neakceptuje-li slabé myšlení metafyzické, věčné, absolutní konstrukce, pak je myšlením nihilistickým, je myšlením demaskující všech systému postavené na pravdě a rozumu jako výrazem vůle k moci. Vattimo zdůrazňuje, že kritika metafyziky nemá teoretický základ, neboť nechce konstituovat novou metafyziku, nýbrž eticko-politický význam. Slabě myslet znamená uvědomit si hranice myšlení, znamená odmítnout metafyzické globální vidění. Slabě myslet znamená přemýšlet o bytí jako o něčem, co se neidentifikuje s přítomností předmětu. Velkým obratem, snad ještě větším než Kantův kopernikánský obrat, je ve slabém myšlení časovost bytí, které zaniká a přestane být vždy přítomno v nezměněném stavu v historii jako stálá metafyzická jednota.

Vattimo ve svém díle *Credere di credere (Věřit, že věřím)* formuluje v rámci pojetí slabého myšlení koncepci slabé křesťanské víry. Vattimo si uvědomuje, že v postmoderní době je potřeba se vrátit k náboženským otázkám a jeho návrat k náboženství je návratem ke křesťanství prostému, zbaveného posvátnosti. Křesťanství ve Vattimově koncepci představuje

---

² HAUER, T., *Skrze postmoderní teorie*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002. s. 92.

slabé a kenotické křesťanství. Centrální je pojem sekularizace spočívající v procesu, který odděluje postmoderní světskou civilizaci ze svého posvátného původu.³ Sekularizace činí křesťanství mnohem lidštějším a její pozitivistický smysl znamená, že světská modernita se konstituovala jako desakralizující interpretace biblického textu. Tento druh výkladu Vattimo nalézá v textech Weberovy náboženské sociologie. Weber tvrdí, že kapitalismus je výsledkem protestantské etiky a racionalizace moderní společnosti je nemyslitelná mimo perspektivy křesťanského monoteismu. Vattimo soudí, že sekularizace představuje také transformaci státní moci z monarchie božského práva na ústavní monarchii až po moderní reprezentativní demokracii.

Vattimo ohledně sekularizace uvádí dále úvahy Norberta Eliase, který prohlašuje, že v moderní době všeobecná moc ztrácí vlastní absolutnost, původně spjatou se svrchovaností posvátného člověka.⁴

2. GIANNI VATTIMO, ŽIVOTOPIS A DÍLO

Gianni Vattimo je italský politik a filosof, byl členem evropského parlamentu.

Narodil se v Turíně 4. ledna 1936⁵ v ulici Germanasca 10 v městské části Borgo San Paolo.⁶ Jeho otec Raffaele Vattimo byl kalábrijský farmář, který se přistěhoval do Turína v roce 1910 a pracoval jako policista. Jeho matka byla švadlena.

Po dokončení gymnasia Vattimo v roce 1959 absolvoval filosofickou fakultu na Turínském univerzitě s diplomovou prací věnovanou antice především Aristotelovi pod jménem „*Il concetto di fare in Aristotele*“. Studoval pod vedením existencialisty Luigiho Pareysona, který mu doporučil seznámení se s Nietzscheho díly a Vattimo čte jeho *Nečasové povahy* a *Bytí a čas* a *Dopis o humanismu* od Heideggera⁷. Další studium absolvoval pod vedením Karla Lowitha a Hanse George Gadamera v Heidelbergu. Pareyson, intelektuální otec Gianniho Vattima, který ho silně ovlivnil, publikoval studie o existencialismu Karla Jasperse a zároveň publikoval studie týkající se Heideggera, Schleiermachera a Nietzscheho, které jsou předpokladem vzniku Vattimových spisů jako *Konec moderny* a další díla. Poté, co Pareyson

---

³ VATTIMO, G., *Credere di credere*. 1. vyd. Milano: Garzanti editore, 1996. s. 33.

⁴ Tamtéž, s. 34-35.

⁵ Tamtéž, s. 17.

⁶ Tamtéž, s. 110.

⁷ Tamtéž, s. 24-25.

ukončil svou učitelskou a vědeckou činnost na fakultě v Turíně, stává se Vattimo docentem estetiky a v roce 1982 je jmenován profesorem teoretické filosofie na téže univerzitě.

Ve svém autobiografickém díle *Non essere Dio, un'autobiografia a quattro mani*, líčí při příležitosti sedmdesátých narozenin svůj život a cesty svého intelektuálního formování. Vypráví o zkušenostech a hrůzách války, které prožil jako dítě, o bombardování, které zničilo jeho domov, o svých vzpomínkách na přesídlení do Cetrara v Kalábrii, o bombardování železničních tratí a o konci války⁸ a dále vypráví o studiích na „liceo classico Gioberti“ a o vlivu tomistického myšlení monsignora Caramella.⁹

V letech po druhé světové válce, v době, kdy se Itálie pokoušela vystoupit z kulturní izolace a vytvořit kosmopolitní kulturu, Pareyson zpřístupnil Heideggerovy myšlenky. V svých spisech se Vattimo zabývá problémem ontologické hermeneutiky (týkající se interpretace bytí, které chápe ve svém pojetí jako pluralitu ontologických interpretací) a rozšiřuje pojetí filosofického nihilismu, který prohlašuje oslabení ontologických kategorií bytí. Vattimovo myšlení se pohybuje v duchu vlivu Nietzscheho a Heideggerovy kritiky metafyziky.

Heideggerův vliv je nepopíratelný pro jeho myšlení. Vattimo v Heideggerově duchu soudí, že metafyzika zapomněla na bytí, protože ho objektivizovala. Teď si nemůžeme vzpomenout na bytí jakožto přítomnost, tedy jako na to, co je přítomné před námi, ale máme na bytí myslet jako na to, co se znovu vkládá do dějin jako záblesky v historii. Dějiny bytí jsou dějinami, jako rozpouštějící se dějiny objektivní pravdy. Tyto myšlenky jsou obsahem jeho druhé knihy *Essere, storia e linguaggio in Heidegger*.¹⁰ Vattimo byl prvním překladatelem Gadamerových děl do italštiny, vlastně v roce 1969 překládal Gadamerovo dílo *Verità e metodo (Pravda a metoda)* a v roce 1967 vydal knihu *Ipotesi su Nietzsche*, kde ilustruje nihilismus, který inspiruje jeho slabé myšlení¹¹.

Na formování Vattimova myšlení v souvislosti s jeho koncepcí pravdy zjevně působilo také dílo Thomase Kuhna, který ve své knize *Struktura vědeckých revolucí* uvádí pojem paradigma a tvrdí, že věda operuje v rámci paradigmatu, který definuje, jakožto vzorce myšlení ve kterých se vědecká společnost na určitou dobu sjednocuje. Neexistuje kumulativismus ve

---

⁸ VATTIMO, G., PATERLINI, P., *Non essere Dio: Un'autobiografia a quattro mani*. 2. Vyd. Reggio Emilia: Alberti editore, 2006 s. 18-20.

⁹ Tamtéž, s. 21.

¹⁰ Tamtéž, s. 34.

¹¹ Tamtéž, ss. 39-42.

vědě jako neexistuje kumulativismus v čase a v dějinách.¹²Vattimo pracuje s Kuhnovým pojmem paradigma, které nám ukáže, jak změny paradigmatu v umění nebo ve vědě proměňují náš pohled na dějiny umění a vědy jako na bytostnou diskontinuitu. Podle Vattima je důležité Kuhnovo tvrzení, že volba mezi soupeřícími teoriemi v postparadigmatické době se odehrává na základě rétorické působivosti teorií. Nejde však o věčnou pravdu.¹³ Vattimo se definuje jako heideggerian a marxista. Směrem k studentské revoluci v roce 1968 zaujímá postoj romantického protikapitalisty, protože je přesvědčen, že kapitalismus je zlo světa, ale nevěří, že studenti jakožto potomstvo zámožných rodin, změni svět revolucí. V době studentské revolty prezentuje Heideggerovo zapomenutí na bytí, které Marx vysvětluje jako odcizení člověka od produktu své práce.

Mezi jeho nejdůležitější díla patří: *Il pensiero debole (Slabé myšlení, 1983)*, kde společně se svým spoluautorem Pierem Aldem Rovattim navrhuje „slabé čtení“ Heideggerova myšlení a navazuje na Nietzscheho a jeho koncepci konce metafyziky. Popisuje etiku slabosti, kterou bytí znázorňuje jako stopu v dějinách. Ve své knize *La fine della modernità (Konec moderny, 1985)* navazuje na tradici evropského nihilismu. Evropský nihilismus reprezentuje rozložení pravdy do hodnoty, která má podobu vůle k moci. Hodnoty v rámci této tradice se znehodnocují a nihilismus dokazuje, že myšlení, jež chce odhalit pravdu, je ve skutečnosti vůle k moci. Vattimo chápe nihilismus jako možnost žít ve světě, ve kterém neexistují žádné základy či morální a metafyzické autority. Racionalita ztrácí její fundující podobu v nihilismu.¹⁴*Dialogo con Nietzsche saggi 1961-2000 (Rozhovor s Nietzschem), Introduzione a Heidegger (Úvod k Heideggerovi), Nichilismo ed emancipazione: etika, politica, diritto“(Nihilismus a emancipace: etika, politika, právo), La società trasparente (Transparentní společnost, 1989) a Oltre l'interpretazione.*

V šedesátých letech je jako většina západoevropských intelektuálů zasažen hnutím roku 1968. Studentské hnutí v roce 1968 bylo sociálním a kulturním fenoménem, ve kterém sociálně heterogenní skupiny (studenti, pracující, etnické menšiny) protestovaly proti sociálním a kulturním předsudkům a proti předsudkům zastaralého školství, bojovaly za občanská práva. Těmto událostem je věnována Vattimova kniha „*Il soggetto e la maschera*“. Hlavní tezí této práce je, že marxistická kritika kapitalismu musí být doplněna kritikou

---

¹² Tamtéž, s. 43.

¹³ HAUER, T., *Skrze postmoderní teorie*, S. 107.

¹⁴ Tamtéž, s. 87.

šlechtického pojetí subjektivity. Ve stejné době je Vattimo též aktivní z politického hlediska, protože se angažuje v radikální straně politické scény.¹⁵

Vattimo byl mezi lety 1999-2004 členem evropského parlamentu. Jako evropský politik se pokusil zvýšit finanční zdroje pro studenty v rámci programu Erasmus, bojoval za práva a uzákonění prostituce a byl autorem Echelonovy zprávy o odposleších.¹⁶

Vattimo v rámci své teorie slabého myšlení neguje například nadřazenost myšlení západní civilizace k získání pravdy. Musíme se podle Vattima vyhnout zájmu o velké ontologické pravdy, obsažené ve velkých filosofických systémech, a musíme zachovávat lhostejnost vůči absolutním soudům týkajících se bytí.

3. MYŠLENKOVÉ ZÁZEMÍ PRO VZNIK POJETÍ SLABÉHO MYŠLENÍ

Hlavní a přiznané inspirační zdroje Vattimova myšlení pochází z 19. a 20. století, ale dříve než k nim přejdu, chci označit antický skepticimus, ke kterému se Vattimo soustavně a rád odkazuje využíváním jeho terminů a kategorií a formulačních postupů. Ohledně Vattimovy koncepce slabého myšlení, která konstituje jádro tohoto pojednání, mě zaujal její odkaz, spojený s filosofickou tradicí antického skepticismu Pyrrhona z Elidy, v němž jsem viděl mnoho podobností s Vattimovo pojetím zpochybnění lidské víry v možnosti poznání ontologické struktury bytí, následně formulování absolutní ontologické definice bytí. Pyrrhonská skepse vychází ze tří základních otázek, které formuloval a na ně odpovídal sám Pyrrhon. Tyto otázky jsou následující: Jaká je povaha věcí? Jak se máme k věcem chovat? Co z tohoto postoje pro nás vyplývá? Pyrrhon tvrdí, že nemůžeme poznat povahu věcí neboli bytí, zdůrazňuje, že ve vztahu k věcem se máme zdržet úsudku a výsledkem tohoto postoje je klid. V učení skeptiků člověk nemůže poznat povahu věcí. Toto tvrzení skeptikové zdůvodňují tím, že věci poznáváme buď našimi smysly, nebo prostřednictvím rozumu a pomocí působivých argumentů, nazývaných „tropy“ zpochybnili jistotu v absolutní poznání poukazem na rozpornost a relativnost smyslového a racionálního poznání.

Skeptikové se domnívali, že každé poznání je určitým tvrzením o zkoumaných jevech. Jevy mají neurčitou povahu, proto pro každý zkoumaný jev můžeme postavit dvě stejně přesvědčivá a zároveň odlišná tvrzení. Zpochybnování nároku na absolutnost poznání skeptikové označovali jako „isosthenia“, neboli rovnocinnost soudů. Dále zdržení úsudku se nazývá „epoché“, a tím pyrrhonické chápou relativnost lidského poznání a možnost

---

¹⁵ Tamtéž, ss. 85-86.

¹⁶ VATTIMO, G., PATERLINI, P., *Non essere Dio: Un'autobografia a quattro mani*, s. 169.

nahlížení a poznávání mnoha způsoby z několika úhlů, ohledů. Výsledkem této orientace je absence fanatického zápalu pro velké pravdy a lhostejnost ohledně absolutních soudů.¹⁷

Vattimovo pojetí slabého myšlení se tak alespoň orientačně spojuje s filosofickým renesančním skeptickým zpochybňováním možností dosáhnout absolutní pravdy s přesvědčením absence velkých ontologických systémů. Na druhu stranu Vattimo posune svou kritiku do oblasti ontologické a extremizuje toto skeptické zpochybňování, protože tvrdí, že bytí nemůže být zahrnováno v nějaké ontologické kategorii a nemůže reprezentovat nějakou normativní hodnotu.

3.1. Friedrich Wilhelm Nietzsche

Je nutné a nezbytné ohledně účelu tohoto pojednání o slabém myšlení ilustrovat Nietzscheho myšlení. Vattimovo pojetí slabého myšlení je s nihilismem a s kritikou metafyziky Friedricha Wilhelma Nietzscheho úzce propojeno.

Myšlenková podstata slabého myšlení je Nietzscheův nihilismus a kritika metafyziky a křesťanské otrocké morálky. Jako „slabé myšlení“ jsme označovali zeslabování absolutní, stabilní metafyzické kategorie silných myšlenkových systémů, jako je platonismus a křesťanství. Nietzsche konstatuje, že příčinou ubohého, nešťastného, marného stavu lidského života a lidské společnosti, je celý vývoj evropské západní myšlenkové tradice, zejména platonismus a křesťanství. Nietzsche kritizuje především Sokrata a jeho racionalismus a kognitivismus. Nietzsche popírá Sokratovo přesvědčení, že základem šťastného života je ctnostné jednání, které je výsledkem rozumu. Nietzsche dále ostře kritizuje Sokratovo tvrzení, že ctnost je spojena s věděním a pokud člověk disponuje poznáním, nemůže jednat špatně. Nietzsche popírá tvrzení, že poznání předchází jednání. Tyto Nietzscheho úvahy jsou důležitým předpokladem pro rozvoj pojetí rozmělnění metafyziky, pro kritiku silné metafyziky u Vattima a vytvoření slabé ontologie.

Nietzsche rozděluje život na dvě části. Jedna část je temná, instinktivní, nevědomá a nerozumná, takzvaná dionýská. Tuto část vytváří vitální zdroje, které jsou v člověku vštěpovány od narození, jsou silnější a mají tvůrčí podstatu a podle nich se řídí a určuje život; zatímco ta druhá část, rozumná, vědomá, světlá, inteligibilní přistupuje až dodatečně a kriticky. Podstatou jednání je, podle Nietzscheho, nevědomá a nerozumná část. Skutečně

---

¹⁷ ŠPELDA, D., *Renesanční a novověká filosofie*. 1. vyd. Plzeň: Nakladatelství Západočeská univerzita v Plzni, 2009. s. 62.

postavení člověka ve světě vyjadřuje Dionýsos, který ztělesňuje nespoutané životní síly. Život je nelítostný boj, v němž člověk nakonec musí podlehnout temnotě smrti. Moudrý člověk, uvědomen toho, bude hrdě vzdorovat a prosazovat jeho vůli k moci k překonání člověka. Cílem je stav nadčlověka.

Podle Nietzscheho platonismus a křesťanství rozšířily chybné Sokratovo tvrzení, že rozum je podstatou života a lidského jednání. Především Nietzsche považuje za chybnou myšlenku propagovanou platonismem, že v člověku je nejhodnotnější rozum umožňující správné poznání. Nietzsche argumentuje tím, že z této mylné představy vyplývá, že základní hodnoty naší tradice jsou pravda a spravedlnost a náš svět je místem jevů a je vzdálen od říše pravdy a spravedlnosti. Nietzsche silně kritizuje Platonův myšlenkový systém, který odděluje svět absolutní pravdy a vědění (svět věčných idejí) od světa jevů a mínění. Podle Nietzscheho z toho pramení myšlenka, že existuje nějaká bytost, která zná a vlastní tuto věčnou pravdu (Bůh). Podle Nietzscheho se křesťanství a jeho dogma, že Bůh je dokonalá, věčná, vševědoucí a absolutně dobrá bytost, a že disponuje poznáním absolutní pravdy, zrodily v tradici platonismu.¹⁸

Život je vůli k moci, zatímco dobrý mravní zákon je zdržovat se vzájemného násilí, zraňování, vykořisťování, klást svou vůli na roveň vůle druhého.¹⁹ Vykořisťování patří k podstatě všeho živého jako základní organická funkce a jako následkem vlastní vůle k moci.²⁰ Člověk je mostem k nadčlověku. Nadčlověk je aktivní, odvážný a tvrdý. Morálka činí člověka slabým a pasivním. Podle Nietzscheho v životě nevládne řád, podle kterého – známe-li jej – jednáme správně. Život je přemáháním, bojem a soupeřením. Je proti křesťanské morálce. Vůli k moci chce získat převahu, protože žije. Podle Nietzscheho vůle k moci je zákon určující podstatu přírody z jejího vnitřku, neboť každý živý chce přemáhat druhého, aby sám žil. Nadčlověk považuje svět za jediný, který nemá žádný řád. Svět není bytí, nýbrž dění, vznikání, zanikání, v něm není ani dobro, ani zlo, ani pravda nebo nepravda v absolutním smyslu.²¹

Základem pro vznik koncepce slabého myšlení je Nietzscheho pojetí, které tvrdí, že pravda existuje mimo morálku. Nietzsche považuje život za největší jednotu a zastává myšlenku „boj

---

¹⁸ KRATOCHVÍL, M., *Etika*, (online). (cit. 15. 3. 2017). Dostupné z WWW: https://www.esf.kfi.zcu.cz/kompendium/?course=kfi_eth1

¹⁹ NIETZSCHE, F., W., *Mimo dobro a zlo*. 2. Vyd. Praha: Aurora, 1998. s. 163.

²⁰ Tamtéž, s. 164.

²¹ KRATOCHVÍL, M., *Etika*, (online). (cit. 15. 3. 2017). Dostupné z WWW: https://www.esf.kfi.zcu.cz/kompendium/?course=kfi_eth1

o vystupňování života“. Nietzsche uvádí vitalistický pojem života a tvrdí, že život podléhá nekonečnému vývoji. To, co odporuje vývoji života a jeho vystupňování, je špatné, zatímco to, co podporuje rozvoj života, je dobré. Život je vůle k moci. Moc Nietzsche chápe jako hrdost, vznešenost, sílu, sobeckost. Křesťanství a jeho učení o lásce, náboženské pokoře, soucitu a trpělivosti jsou překážkou pro život.

Nietzsche uvádí, že existuje panská morálka a morálka otrocká. Panská je vznešená morálka, je to hrdý a povznesený stav duše. Taková morálka pohrdá vším ostatním, co je protikladem hrdosti. Pohrdá soucitem a jednáním pro druhé, úctou před stářím a před původem. Panská morálka jedná tak, jak chce vůle, a tím „mimo dobro a zlo“, čili to, co se považuje za dobro a za zlo kontrastuje vůli člověka. Znaky panské morálky se projevují tím, že je nezbytné mít nepřátele, schopnost dlouhodobé msty a rafinované odplaty jakožto i vytříbenost v přátelství. Morálka panská se liší od moderní morálky, jež je slabá, protože je ovlivněná křesťanstvím. To, co vzbuzuje strach, je dobré. Otrocká morálka ve zlu vidí pocit moci, hrozivost, sílu umožňující pohrdání. Touha po svobodě a instinkt pro štěstí patří otrocké morálce. Ctnosti jsou pro Nietzscheho vlastnostmi, které pomůžou člověku v boji se sousedy, povstalci a utlačovanými, kteří povstáním hrozí (netolerance, kázeň). Nietzsche nadčlověk se vyhýbá pocitům, popírá mír, důstojnost a lásku k bližšímu (křesťanské hodnoty-otrocká morálka). Nietzsche uvádí, že existuje instinkt pro hodnost, jako rozkoš z nuancí úcty patřící vznešené duši. Egoismus je víra ve vlastní bytostné nadřazení vůči ostatním bytostem. Egoismus je zakotven v prazákonu věcí.

Nietzscheho pojetí morálky ovlivňuje Vattimovo pozici vůči křesťanství. Morálka je stejně relativní jako její zdůvodnění, protože se měnila v dějinách a v rámci odlišných kultur. Nietzsche popírá absolutní platnost morálky, protože absolutnost si nárokují vzájemně protikladné morálky. Nietzsche dokazuje, že vždy záleží na určité situaci, zda jsou určité ctnosti považovány za dobré.²²²³

Nietzscheho koncepce přítomné ve Vattimově pojetí slabého myšlení jsou: vyvrcholení nihilismu, devalvace všech hodnot, pravda mimo morálky a metafysiky, Nietzscheho teorie smrti Boha a odmítnutí historismu. Nietzsche tvrdí, že nihilismus a minulost jsou úzce propojeny. Člověk je ve vztahu k minulosti podle Nietzscheho bezmocný, protože je ovládnut minulostí, která je daná. Člověk chce najít viníka, toho kdo je zodpovědný za to, že je ve

---

²² Tamtéž, s. 3.

²³ NIETZSCHE, F., W., *Mimo dobro a zlo*, s. 164-167.

vztahu k minulosti bezradný. Nietzsche definuje instinkt po pomstě jakožto lidskou potřebu najít někoho zodpovědného za svůj stav bezmoci ve srovnání k minulosti. Tento postoj člověk má jak v situaci nesnázi, tak v situaci triumfu, ve které hledá určitého Boha k poděkování. Náboženství je podle Nietzscheho formou díků. Křesťanství se svými dogmaty vysvětluje lidský stav prostřednictvím koncepcí, jako jsou boží stvoření, hřích, trest a vykoupení. Tento lidský sklon je znakem slabosti člověka a označuje falešný způsob, jak se člověk vztahuje k minulosti.

Nietzscheho vyvrcholení nihilismu se ukazuje jako osvobození od křesťanství, osvobození od metafyziky a pravdy, a osvobození od morálky. Osvobození od křesťanství znamená zničení víry v tom, že dějiny mají boží prozřetelnostní řád nařizující co člověk má a nemá dělat. Osvobození od metafyziky a pravdy znamená osvobození od pevné struktury pravdy. Metafyzika je podle Nietzscheho znakem slabosti člověka, protože je založena na mylném přesvědčení, že měnící se svět smyslových jsoucen má základ ve stabilní struktuře bytí v jiném světě, který je považován za pravdivý. Pravda je mimo metafyziky, protože se nachází mimo této mylné představy, že svět má nějaký nesmrtelný a neměnný fundament. Tato touha po pravdě je znakem slabosti člověka, protože se zakládá na falešném přesvědčení, že existuje onen „pravdivý svět nacházející se za světem smyslových jsoucen.“²⁴Osvobození od morálky znamená, že pravda je mimo morálku, protože jako vůle k moci je pravda v rozporu s morálkou, která dominuje naší kultuře, jakožto uspořádanému systému hodnot, který má základ v boží vůli.²⁵Mravné je podle Nietzscheho pouze to jednání, které se řídí neomezenou vůlí, které musí s nasazením vlastních sil a svědomí vybírat mezi možnými alternativami. Mravné je to jednání, v němž hodnota síly a moci bude mimo dobro a zlo, bude zákonem nejsilnějším a nejmocnějším.²⁶

Pravda je v Nietzscheho myšlení mimo morálku a metafyziku v jiném úhlu analýzy. Nietzsche zkoumá naši kulturu a dospívá k závěru, že je charakterizována tím, co definuje „historickou nemoc“. „Historická nemoc“ je lidská neschopnost vytvořit opravdové dějiny kvůli přebytku historických znalostí o minulosti. To znamená, že člověk ztrácí svou schopnost vybudovat dějiny a kultura se stává dějinami kultury. Nietzsche tvrdí, že pravda je mimo morálku, protože víra v nadřazenosti pravdy nad nepravdy je vírou uloženou v určitých životních situacích a je založena na nesprávném přesvědčení, že člověk může poznat podstatu

---

²⁴ VATTIMO, G., *Dialogo con Nietzsche*. 1. Vyd. Milano: Garzanti editore, 2000. s. 34-35.

²⁵ Tamtéž, s. 34-35.

²⁶ BLECHA, I., *Filosofie*, s. 165. 3. Vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998.

věcí. Pravda je mimo metafyziku, protože poznání je výsledkem „pohyblivého vojska metafor“: z věci k mentálnímu obrazu, z mentálního obrazu ke slovu, ze slova ke slovu ustanoveno jako morální správné slovo a nakonec z morálního slova zpět k věci.²⁷

Touha po pravdě je podle Nietzscheho slabostí, bezmocí vůle člověka vytvořit pravdivé dějiny. Pravdivé dějiny jsou vytvořeny člověkem se svou vůlí a se svými rozhodnutími v přítomnosti. Odmítnutí historicismu představuje Nietzscheho teorie věčného návratu všeho jsoucího. V historicismu Nietzsche říká, že přítomnost ztrácí smysl. Historicismus vidí dějiny jako nutný a předurčený běh událostí, který nikdo nemůže změnit a chápe čas jako průchod jednotlivých momentů. Nietzsche v rozporu s historicismem soudí, že rozhodnutí v okamžiku vytvoří čas, a zároveň dějiny, protože v každém okamžiku jsou spjaty minulost a budoucnost. Čas je chápán jako cyklický návrat událostí. Vztah k totalitě bytí je základem rozhodnutí. Rozhodnutí je ve vztahu s totalitou bytí a dění, které už nejsou odlišeny jako protiklady trvalost – pravda a klamaný vzhled a Vattimo trvá na tom, co Nietzsche říká, že život k vývoji potřebuje „tmavou oblast historické nevědomosti“, kde člověk nemá žádné historické povědomí a svými rozhodnutími a volbami aktivně vytváří dějiny.²⁸

„*Wie die Wahre Welt endlich zur Fabel wurde*“²⁹ znamená, že svět, v němž se metafyzickou pravdou stala bajka, je světem techniky, kde věci jsou takové, jak my je vytvoříme s naší vůlí. *Bytí podle Nietzscheho není stabilním, nýbrž živým a tvůrčím dynamismem původu.*³⁰

3.2. Hans Georg Gadamer

Zásadní vzhledem k utvoření Vattimovy slabé filosofie je vliv Gadamerovo myšlení. Hans Georg Gadamer byl představitelem hermeneutiky, nauky o metodách správného porozumění a interpretace textů. Základní pojem hermeneutiky je předrozumění tomu, čemu chceme nejprve porozumět. Předrozumění je předpokladem každého jazykového rozhovoru. Definice určují význam jazykových výrazů, avšak tomu, co chce jazyk vyjadřovat, musíme napřed rozumět. Základní téze Gadamerovy koncepce ontologické hermeneutiky zní: ono bytí, kterému můžeme rozumět, je jazyk; a tato téze zároveň představuje jádro Vattimova pojetí slabého myšlení. Gadamer hlásí vztah mezi bytím a jazykem.³¹ Gadamer obnovuje a

---

²⁷ VATTIMO, G., *La fine della modernità*. 3. Vyd. Milano: Garzanti editore, 1999. s. 175.

²⁸ Tamtéž, s. 52.

²⁹ Tamtéž, s. 47.

³⁰ Tamtéž, s. 63.

³¹ Tamtéž, s. 139.

zpracovává Heideggerovu teorii, která vyjadřuje silný vzájemný vztah mezi bytím a jazykem s důrazem na význam jazykové stránky. Vattimo tvrdí, že podle Gadamera v jazyce se realizuje a podává bytí, a že prostřednictvím jazyka je možné získat světovou zkušenost. Gadamer mluví o etice jazyka, protože považuje jazyk jako sídlo aktivace společné etiky určité historické společnosti.³² Z toho pramení Vattimova téze, že pravda má interpretační povahu. Tato koncepce pravdy je očividně „slabá“.

Vattimo klade důraz na interpretaci namísto pozitivního faktu. Gadamer soudí, že každá pravdivá zkušenost je interpretační zkušeností. Gadamerova teorie, že poznání je determinováno ve vztahu mezi subjektem a objektem interpretací a během tohoto procesu se mění jak subjekt, tak objekt, protože subjekt na objektu provádí novou interpretaci, ovlivnil Vattimovo pojetí dějin. Dějiny jsou kauzální a lidské bytí je konečné.³³ Stejně pro Gadamera, jako pro Vattima, existuje blízký vztah mezi pravdou a rétorikou. Prostřednictvím rétoriky (umění přesvědčovat) je vyjádřeno dědictví společenského vědomí jako souhrn stabilní pravdy.³⁴ Bytí se tedy podle Gadamera a Vattima děje v dějinách a v rozhovorech. Vattimo ve své knize *Non essere Dio: Un'autobiografia a quattro mani* píše, že bytí je to, co se v jazycích různých kultur prohlašuje.³⁵

V souvislosti, že bytí je vyjádřeno v jazycích různých kultur, musíme vyzdvihnout Nietzscheho myšlenky ohledně povahy jazyka, které slavný německý filosof uvádí ve své knize *O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním*. Nietzsche tvrdí, že jazyk nepostihuje podstatu pravdy a slova nerepresentují adekvátní výrazy pro označení věcí. „Věc o sobě“ je podle Nietzscheho čistá pravda bez důsledků, která pro jazyk zůstane naprosto neuchopitelná a nežádoucí. Člověk vlastní prostřednictvím jazyka jen metafory věcí, které původním bytostem naprosto neodpovídají.³⁶

Vattimo soudí, že bytí se vyjevuje v jazycích kultur, do které jsme „vržení“. Bytí je umístěno v živém jazyce. Smysl bytí je vždy smyslem, který má slovo „bytí“ v dějinách našeho jazyka a v jeho používání. Myslet na bytí slabým způsobem znamená podle Vattima prorazit to, co bylo „kognitivním základem evropského myšlení“, identifikovat ho s historií a zjistit, že neexistuje žádný stabilní základ.³⁷

---

³² Tamtéž, s. 139 - 140.

³³ VATTIMO, G., PATERLINI, P., *Non essere Dio: Un'autobiografia a quattro mani*, s. 22.

³⁴ VATTIMO, G., *La fine della modernità*, s. 143.

³⁵ VATTIMO, G., PATERLINI, P., *Non essere Dio: Un'autobiografia a quattro mani*, s. 132.

³⁶ NIETZSCHE, F. W., *O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním*. 1. Vyd. Praha: Oikoymenth, 2010. s. 11-12.

³⁷ VATTIMO, G., PATERLINI, P., *Non essere Dio: Un'autobiografia a quattro mani*, s. 133.

Hermeneutika reprezentuje podle Vattima překročení dialektiky. Historická, konečná a lingvistická povaha bytí jej diskvalifikuje jako metafyzickou neměnnou kategorii, protože bytí je procesem. Existují dočasné podmínky historicky určené, v kterém se bytí realizuje. Myšlení si proto nemůže klást nárok jako metafyzický fundament určující absolutní právní podmínky transcendentální nebo strukturální definice bytí. Dočasná existence získá svou hodnotu prostřednictvím interpretací historického sociálního stavu, ve kterém je umístěna.³⁸ Úkolem filosofie je podle Vattima prorazit věčné poznání a dokázat, že poznání je závislé na historičnosti bytí, jehož původ či původy jsou neznámé původy a ztrácí se v mýtu.

4. SLABÉ MYŠLENÍ

4.1. Historický přehled vzniku pojetí slabého myšlení

Ideologický základ filosofického myšlení Gianniho Vattima začíná v době gymnasia vlivem tomismu monsignora Caramella. Ten Vattimo kritizoval a popíral jeho myšlenku neměnného přirozeného řádu. Vattimo se sám prohlašuje za homosexuálního levicového křesťana.³⁹ Dále je ovlivněn existencialismem Pareysona a autory jako Emmanuel Mounier a Jacques Maritain, s nimiž společně kritizoval modernu.

Jak již bylo ukázáno, velký vliv na Vattima zanechalo Nietzscheovo myšlení, jeho kritika historicismu a především tvrzení: „*moderní člověk prochází v zahradě historie jako v obchodě s divadelními maskami a na sebe bere různé masky*“.⁴⁰ Dále také Nietzscheův nihilismus a tvrzení, že bůh je mrtev. Toto tvrzení Vattimo interpretuje tak, že již neexistuje žádný nesmrtelný poslední prazáklad, žádná absolutní pravda a přijímá nihilismus obsažený v následující větě: „*Bůh je mrtev, teď chceme, aby žilo mnoho bohů*“⁴¹

Obrovský význam pro formulaci Vattimova slabého myšlení kromě těchto zmíněných autorů reprezentuje Heideggerovo myšlení. Heideggerův koncept zapomenutí na bytí a odmítnutí strukturální, objektivní a stabilní koncepce bytí a tvrzení, že jestliže člověk je souborem naděje, pocitů, strachů a cílů, že člověk je smrtelný s minulostí a s budoucností, pak nemůže být koncipován ve smyslu objektivní metafyziky.⁴² Vattimo, stejně jako Heidegger, je přesvědčen, že metafyzika zapomněla na bytí, protože ho redukovala na objekt. Podle Vattima

---

³⁸ GIORGIO, G., *Il pensiero di Gianni Vattimo: L'emancipazione dalla metafisica tra dialettica ed ermeneutica*. 1. Vyd. Milano: Franco Angeli, 2006. s. 185.

³⁹ VATTIMO, G., PATERLINI, P., *Non essere Dio: Un'autobiografia a quattro mani*, s. 22.

⁴⁰ Tamtéž, s. 25.

⁴¹ Tamtéž, s. 28.

⁴² Tamtéž, s. 29.

bytí není přítomno před námi, nýbrž bytí je jako událost, jako šrám v historii, která otevírá novou éru: postmoderní éru slabého myšlení.⁴³

4.2. Slabé myšlení jako zeslabování ontologických struktur

Filosofická koncepce slabého myšlení spočívá v oslabení absolutních kategorií bytí. Reprezentuje ve své podstatě zničení metafyziky, která chce uzavřít bytí do metafyzického pojetí, které bytí redukuje na absolutní kategorii. Už v předmluvě své knihy *Slabé myšlení* Vattimo tvrdí, že filosofická debata dnes neupovazuje sama sebe jako absolutní a normativní základ, avšak zpochybňuje jakoukoliv absolutní pravdu. V šedesátých letech filosofie řešila problém krize rozumu a jejich metafyzických struktur skrze strukturalismus a fenomenologii. Alternativa byla uchýlit se k myšlenkám prostých od veškerého základu a cíle, k myšlenkám slabým, které neuznávají žádnou stabilní strukturu bytí, tudíž žádnou metafyziku bytí.

V sedmdesátých letech Vattimo tvrdil, že slabé myšlení jakožto „nelítostné oko myšlenky bez vykoupení“ je činidlem, které analyzuje teorie jako strukturalismus a nový subjektivismus a odhaluje jejich totalizující nároky a jejich tendenci k „reductio ad unum“. Podle Vattima teorie jako strukturalismus nebo francouzský poststrukturalismus a fenomenologie řeší problém krize rozumu, ale samy se staví jako nové metafyziky. Chtějí podle Vattima chránit rozum od iracionálního démona. Tyto teorie mají vadu spočívající v tom, že pocítují stále nostalgii po metafyzice a neřeší ve skutečnosti problém zapomnění bytí a smrt Boha.⁴⁴

Slabé myšlení odmítá bytí jako metafyzickou, normativní a absolutistickou strukturu a odpírá samo sobě stát se novou metafyzikou. Slabé myšlení tvrdí, že rozum nemůže převládat nad bytím a že myšlení se dostalo na konec svého „metafyzického dobrodružství“.⁴⁵ Rozum se nesmí obávat, že ve snaze porozumět podstatě bytí se může, protože bytí nemůže pochopit, ztratit sám sobě. Rozum musí, říká Vattimo, ustoupit do oblasti stínu, a to opět ve smyslu „vymanění se z metafyziky“. Slabé myšlení popírá metafyzickou povahu myšlení, popírá sílu, kterou si silné myšlení připisuje ve jménu svého privilegovaného přístupu k bytí jako pevný základ všeho jsoucího. Slabé myšlení dokazuje, že veškeré metafyzické struktury bytí realizují zákon „reductio ad unum“, a to znamená, že spojují bytí do pevné jedinečné struktury a redukuje ho na objektivitu a předstírají potvrzení, že pravda je jediná.⁴⁶

---

⁴³ Tamtéž, s. 33.

⁴⁴ VATTIMO, G., ROVATTI, P. A., *Il pensiero debole*, s. 9.

⁴⁵ Tamtéž, s. 10.

⁴⁶ Tamtéž, s. 11.

Vattimo tvrdí, že slabé myšlení ukazuje, jak vážně musíme brát Nietzscheův objev, že existuje spojení mezi metafyzickou evidencí a vztahy nadvlády člověka, že musíme považovat svět jevů nebo svět symbolických forem jakožto místo možných ontologických zkušeností, musíme brát vážně Nietzscheův objev, že Bůh je mrtev, že bytí se podává do dějin jako událost, která je předmětem pluralistických interpretací, musíme se tedy podívat na věci a na bytí jinak ve smyslu události, aniž bychom je považovali za stabilní struktury. Vattimo říká v podstatě, že bytí se odhaluje jako událost, která může mít několik vzájemně různých interpretací. Tím Vattimo vyhlašuje zánik metafyziky.

Pojetí slabého myšlení se identifikuje s koncepcí *Verwindung*, čili vymanění se z metafyziky. Slabé myšlení je radikální úsilí chápat bytí mimo metafyziku jako událost reprezentující minulost jako „trádování“ a „předávání“ právě ve smyslu *Überlieferung* a *Geschick*.⁴⁷ Slabé myšlení je ve vztahu, jak říká Vattimo, s „filosofií diferencí“ a s dialektikou, které reprezentují minulost slabého myšlení, ale ne ve smyslu, že toto myšlení je koncovým výsledkem dialektiky.⁴⁸ Vattimovo postoj filosofie diference znamená, že veškerá dualistická pojetí (svět pravdy a nepravdy) v západních metafyzických civilizacích musí být rozmělněná, protože již neexistuje nějaký fundující základ, v němž by byly tyto protiklady vtěleny.⁴⁹

Slabé myšlení jedná proti metafyzickému nastavení prvotních principů bytí a proti historické metafyzice a identifikuje se se zkušenostmi z každodenního života, které jsou z historického hlediska důležité a relevantní, říká Vattimo. Bytí je podle něj projektem, který je postupně „vržen“.⁵⁰ Vattimo mluví o vržení bytí do dějin jakožto vkládání, posílání. Bytí má podle jeho názoru časovou podstatu. Základem slabého myšlení je tedy interpretace každodenního života. Jestliže vše, co může být předmětem naší zkušenosti, je interpretace, pak silné kategorie myšlení jako jsou pravda, podstata, bytí, mají být zeslabovány.⁵¹ Silné pojmy myšlení je potřeba vystavovat možným zkušenostem, které je popírají jako definitivní a absolutní kategorie.⁵² Strategie slabého myšlení spočívá v rozpouštění oněch tradičních a silných struktur myšlení. Slabé myšlení, jinými slovy, dokazuje, že pojmy, teorie a kultura západního myšlení jsou určitou interpretací.

---

⁴⁷ GILBERT, P., SPACCAPELO, N., *Il teologo e la storia*. 1. Vyd. Roma: Pontificia Università gregoriana, 2006. s. 182.

⁴⁸ VATTIMO, G., ROVATTI, P. A., *Il pensiero debole*, s. 11.

⁴⁹ HAUER, T., *Skrze postmoderní teorie*, s. 89.

⁵⁰ Tamtéž, s. 13.

⁵¹ HAUER, T., *Skrze postmoderní teorie*, s. 97.

⁵² Tamtéž, s. 97.

Ve Vattimově pojetí akt *Verwindung* označuje způsob postmoderního myšlení. Myšlení, které neuvažuje bytí jakožto silnou strukturu myšlení, nýbrž jako událost podléhající různé možnosti interpretací. V Heideggerově myšlení jsou pojmy *Verwindung* (vymanění) a *Überwindung* (překonání) v protikladu. Překonání je přechod, pokrok z jednoho stupně, neboli stádia myšlení, neboli epochy do dokonalejšího stádia, zatímco vymanění není „zanechat“, „opustit“, nýbrž znamená „jít přes“.⁵³ To je základní klíč k pochopení koncepce slabého myšlení u Gianniho Vattima. Vattimo definuje slabé myšlení jako metaforu. Slabé myšlení je Vattimův pokus opustit metafyziku při vědomí, že tato snaha bude úspěšná za předpokladu, že nic nenecháváme „za“.⁵⁴

Autentičnost bytí je jeho historičnost. Existence se odehrává v historických a lingvistických obzorech významu. Bytí se realizuje ve světě, v celku významů historicky determinovaných. Podle Vattima, jestliže pobyt se realizuje v dějinách bytí a metafyzika se ve svých posledních racionálních vyjádřeních identifikuje s *Gestellem* (utváření, uspořádání a sestavování moderní technologie vedené experimentální vědou), pak překročení metafyziky není možné ve smyslu *Überwindung*, což je vytvořením nové metafyziky, nebo odcházením z historičnosti, nýbrž jako *Verwindung*, což představuje myšlení v souladu s historickými možnostmi bytí v rámci určité kultury v době smrti Boha.⁵⁵

Slabé myšlení je spojeno s myšlením ontologické difference a s dialektikou. Diference mezi bytím a jsoucnem spočívá podle Vattima v tom, že jsoucno „je“, zatímco bytí „nastává“. Pravdivé bytí v koncepci slabého myšlení se odesílá, předává.⁵⁶ Dialektika je spjata s pojmy totality a znovupřisvojení. Totální a znovupřisvojené vědění se realizuje podle Vattima jako nová metafyzika a podléhá opět problému objektivizace bytí.⁵⁷ Bytí odlišujeme od jsoucna, když o bytí přemýšlíme jako o historicko-kulturním dění, jako o stanovení a přeměnění obzorů, v nichž jsoucna jsou přístupná člověku a člověk sám sobě. Vattimo soudí, že bytí není stabilní v přítomnosti, není přítomné před námi, protože jeho přítomnost by ho činila objektem. Bytí před námi mění svoji pozici a znovu se regeneruje jako něco nového, jako záblesk v historii. Historie bytí je historií jeho zlehčování. Dějiny bytí jsou dějinami Nietzscheho nihilismu, jsou dějinami, jak se objektivní pravda postupně rozměňovala. Bytí je

---

⁵³ Tamtéž, s. 101.

⁵⁴ Tamtéž, s. 101.

⁵⁵ GIORGIO, G., *Il pensiero di Gianni Vattimo: L'emancipazione dalla metafisica tra dialettica ed ermeneutica*, s. 21.

⁵⁶ VATTIMO, G., ROVATTI, P. A., *Il pensiero debole*, s. 19.

⁵⁷ Tamtéž, s. 14.

jako žárovka, která osvětlí věci a zároveň se neztotožňuje s věcmi.⁵⁸ Stabilita v přítomnosti a nesmrtelnost bytí, jakou vyhlašuje metafyzika, je plodem zapomenutí na bytí, které je výsledkem identity bytí s jsoincem. Vattimova filosofie tvrdí, že všechna tradiční rozdělení západní metafyziky, jako je dualismus mezi podstatou a jevem a racionálním a iracionálním, musí být rozmělněná a dekonstruována, protože již neexistuje nějaký nepodmíněný základ, jako například Bůh stojící vně diferencí, který by tyto difference zdůvodňoval. Všechny rozdíly jsou produktem lidské vůle k moci, kterou reprezentuje vůle interpretovat. Metafyzické kategorie a ontologické rozdíly mezi světem pravdy a vědění a světem smyslových jsoinců nejsou považovány za atributy duchovní podstaty nebo transcendentálního rozumu. Naše zkušenost je interpretací smyslových počítků a jediným světem, který můžeme poznat, je svět odlišných interpretací. Vattimo se snaží propojit nihilismus s hermeneutikou, neboli s teorií interpretace a rozumění.⁵⁹

Pojetí slabého myšlení si zakládá na Nietzscheho tvrzení, že Bůh je mrtev, a to znamená, že silné metafyzické struktury (*arché* a *telos*) jsou zeslabené a reprezentují pouhé ujištění myšlenek v době, kdy ještě technika a sociální uspořádání nečinily lidi schopné žít v otevřených a nejistých obzorech. Tam, kde panuje technika – v moderní době vědotechniky –, tam jsou základní metafyzické principy, jako je idea totality světa a unitární smysl dějin nepotřebné. Slabé myšlení popírá stabilitu bytí v přítomnosti, popírá jeho nesmrtelnost a jsoincost (*ousia*), tedy ty vlastnosti, které bytí připisovala metafyzika. Stabilita bytí je podle slabého myšlení výsledkem procesu zapominání na bytí, protože se zakládá na mylném přesvědčení objektivizace bytí. Mezi jsoincem a bytím existuje zásadní rozdíl: jsoince jsou a bytí je událost, bytí se stává. Bytí je historický a kulturní výskyt a ve slabém myšlení je chápáno jako událost, jako to, co se stane. Bytí je rozuměno jako stanovený a měnící se obzor, v němž čas od času bytosti budou přístupné pro člověka a člověk sám pro sebe. Bytí je odeslání, je to, co se předá. Bytí ztrácí svou metafyzickou a neměnnou povahu a stabilitu a ukáže se v dějinách a v kultuře jako událost. Toto pojetí znamená, že bytí má časovou povahu. Pojetí slabého myšlení je myšlením, které se opírá o ontologickou diferencii a dialektiku. Slabé chápe právě toto bytí jako prchavost, dočasnost a konečnost a je myšlením o vzpomínkách bytí.

Bytí je podle Vattima událost, která se, pokaždé děje v dějinách různým způsobem. Bytí není stabilní a neměnná metafyzická struktura. Chápat bytí jako událost znamená slabě myslet

---

⁵⁸ VATTIMO, G., PATERLINI, P., *Non essere Dio: un'autobiografia a quattro mani*, s. 35.

⁵⁹ Tamtéž, s. 89.

a bytí ztrácí svou metafyzickou povahu. Bytí jako událost má časově dočasnou povahu, protože bytí se v události děje a zároveň s ní zaniká. Bytí je myšleno jako událost v postmoderní době jako smrtelné a pomíjivé. To je zřetelně v rozporu s metafyzickou tradicí, kterou Bytí chápe jako věčnou, neměnnou a nesmrtelnou strukturu všeho jsoucího. Slabé myšlení ve Vattimově filosofii je myšlením o bytí jako událost z hlediska jeho smrtelnosti, časovosti a donekonečna měnnosti.⁶⁰

Vattimo pravdu chápe nikoli jako stabilní strukturu, nýbrž jako událost. V rozpravě o uměleckém díle a poezii Vattimo tvrdí, že podstata poezie spočívá ve vykládání skutečně historických nebo možných světů. Básnický jazyk splní svou funkci tehdy, když se realizuje věc, kterou tento jazyk vyjadřuje. Horizont bytí podle Vattima je historický konečně a pravda je dění bytí. Bytí je událost, která se neustále mění, zaniká a zmizí.⁶¹ Z toho vyplývá podle Vattima, že pravda je také událost jakožto občasný výskyt stále nových a odlišných struktur získaných zkušeností.⁶²

Slabé myšlení je postmoderní nihilistické myšlení. Nihilismus znamená rozmělnění všech tvrzení o pravdě, která formulovala metafyzika. Podle nihilismu rozdíl mezi pravdou a omylem je klamný. Neexistuje žádný fundující základ a Vattimovo nihilismus reprezentuje možnost i schopnost žít ve světě, ve kterém již neexistují žádné metafyzické nebo morální základy. Vattimo, stejně jako Nietzsche vyvrací mylné přesvědčení o existenci zásadní pravdy. Nihilismus jako rozklad metafyzických systémů je spojen s Heideggerovo nihilismem jako proces zapominání na bytí. Když se pokusíme pojmut bytí a vyjádřit jeho podstatu, jsme nuceni jej pojmut po vzoru jsoucího. Z toho podle Heideggera vyplývá a Vattimo na tom trvá, že bytí nelze definovat prostřednictvím metafyzických kategorií, nýbrž mimo rozum.⁶³

Vattimo popisuje nihilismus jako rozklad užité hodnoty ve prospěch směnné hodnoty. Bytí v postmoderním světě je redukováno na směnnou hodnotu. Nietzscheho prohlášení smrti Boha odebere smysl pojmu nejvyšší hodnoty. Hodnoty „*tout court*“ se po smrti Boha můžou ukazovat, jak říká Vattimo, v jejich pravdivé esenci, spočívající v přeměnitelnosti a neurčité procesualnosti.⁶⁴ Ve světě bytí, jakožto směnné hodnotě, všechno je prezentováno médii jako příběh. Mediální prostředky vypravující o bytí se prolínají s tradicí zpráv, které nám byly

---

⁶⁰ VATTIMO, G., *Dialogo con Nietzsche*, s. 34.

⁶¹ Tamtéž, ss. 73-78.

⁶² Tamtéž, ss. 83.

⁶³ HAUER, T., *Skrze postmoderní teorie*, s. 88.

⁶⁴ VATTIMO, G., *La fine della modernità*, s. 29.

přeneseny jazykem z minulosti a z jiných kultur. V postmoderní době ultrametafyzického myšlení Vattimo tvrdí, že bytí je zprávou odeslanou.⁶⁵

Slabé myšlení se pohybuje „v polovině světla“ a přijímá celou řadu „omylů“, jako je interpretační povaha pravdy, procesualnost bytí jako jeho odesílání do dějin. Slabé myšlení kritizuje metafyzickou povahu pravdy, její absolutnost a neměnnost. Vattimo v tomto smyslu navazuje na Nietzscheho, který ve své knize *O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním* z roku 1873 soudí, že poznání jako soubor dějin pravdy, na které je člověk jako jeho tvůrce tak hrdý a prožívá ho tak pateticky, nemá žádný smysl pro vesmír.⁶⁶ Lidský intelekt je ubohý, prchavý a neúčelný v přírodě. Nietzsche zkoumá pravdu jako produkt stejnoměrného, platného a závazného označování věcí. Klade si otázku, jak je možné, aby člověk ze své podstaty chtěl dojít k pravdě, a dospívá k závěru, že není možné, stejně tak, jak neodsuzujeme lež samotnou jako škodlivou, nýbrž spíše její negativní důsledky, také v podobně omezeném smyslu člověk chce pravdu a touží po příjemných, život udržujících důsledcích pravdy. Čisté poznání bez pozitivních důsledků je člověku lhostejné, a dokonce se vyhýbá škodlivým pravdám.⁶⁷

Slabé myslet znamená, že neexistuje žádná věčná pravda obsažena v metafyzice nebo v morálce, protože morální hodnoty vytvořili lidé, aby přežili a fungovali jako společnost. Morální hodnoty jsou produktem člověka, nemají žádný božský původ nebo metafyzické zdůvodnění, nýbrž jsou pouze způsobem, jak určitá skupina lidí interpretuje svět. Morální hodnoty a metafyzické kategorie jsou interpretace, které určitá daná komunita povznášela na úroveň věčné morální hodnoty, podle které vyjádřila vlastní kulturu v určité historické době. Skutečnost, že považujeme za evidentní některé pravdy, zaleží na tom, že jsme součástí určité kultury, že žijeme v určité době, a jsme členy určité skupiny, která si dala určitá pravidla založená na interpretaci světa, která jsou v nás zakořeněná v podobě morálního a metafyzického dědictví a funguje v nás jako „příroda“ a podle ní rozhodujeme to, co je pravdivé a to, co naopak je omyl.⁶⁸

Nietzsche ve své knize *Lidské příliš lidské* hovoří o omylech rozumu v hlavní filosofické otázce, zda něco může vznikat ze svého protikladu, protože ve skutečnosti neexistuje žádná pravda ani její protiklady.⁶⁹ Nietzsche zkoumá veškerou kulturu prostřednictvím chemie. Taková chemie analyzuje kulturu a zjistí, že pravda se rozpustí, že existence a přesvědčení

---

⁶⁵ Tamtéž, ss. 35-37.

⁶⁶ NIETZSCHE, F., W., *O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním*, s. 7.

⁶⁷ Tamtéž, s. 10.

⁶⁸ VATTIMO, G., *Dialogo con Nietzsche*, s. 99.

⁶⁹ NIETZSCHE, F., W., *Lidské příliš lidské*. 1. vyd. Praha: Oikoymenth, 2010. s. 17.

převahy pravdy nad nepravdou je pověrou vznikající v určitých prehistorických vitálních situacích⁷⁰.

Vattimo ve slabém smyslu mluví o procesualnosti a nekonečné měnnosti bytí. Nietzsche tvrdí, že neexistují žádná věčná fakta a absolutní pravdy, a že všechno vznikalo v různých kulturách. Podle něj se mnozí filosofové mýlí v tom, že vycházejí ze současného člověka jakožto vyvrcholení vývojového procesu lidského ducha. Podle Nietzscheho člověk postupně vznikal a s ním také schopnost poznání⁷¹. Jazyk jako absolutní pravda je další fikcí primitivního člověka. Primitivní člověk ohrožený přírodními silami vyvinul jazyk jako prostředek jak přinést stabilitu světu zkušeností prostřednictvím redukčních zobecnění. Věda se snaží konceptualizovat všechny smyslové zkušenosti, jak tvrdí Vattimo⁷². Podle Vattima byl v pravěku jazyk fikcí člověka. Nietzsche se domnívá, že člověk se mýlil, když spoléhal na to, že ve slovech vyjadřuje nejvyšší vědění o věcech.⁷³ Jazyk jako zobrazení nervového vzruchu ve zvucích má metaforickou povahu, neboť označuje vztahy věcí k lidem, vztahy, které, aby byly vyjádřeny, potřebuje jazyk metafory. Člověk vlastní prostřednictvím jazyka jen metafory věcí, které původním bytostem naprosto neodpovídají. Pojmosloví vzniká svévolným vynecháním přírodních, individuálních odlišností a vzbuzuje mylnou představu, že v přírodě existuje nějaká praforma, podle níž je vše vytvořeno. Nietzsche tvrdí, že v přírodě neexistuje žádná taková praforma všech věcí. My nevíme vůbec nic o jakési bytostné kvalitě nazvané poctivost, jen víme o nestejných jednáních, která vynecháním onoho nestejného činíme stejným a označujeme je jako poctivé. Odhlážením od individuálního a skutečného vznikají pojmy a formy, které příroda nezná.⁷⁴

Bytí jako událost uniká ze stabilní přítomnosti a z konceptualizace ze strany subjektu. Na Bytí je možno vzpomínat jako na to, co předcházelo člověku a představuje původ jeho osudu. To je smysl pojmu „*Geschick*“, který označuje tradici, ve které je bytí umístěno. Slabá ontologie definuje bytí jako dění historicko-osudné. *Geschick* je to, co determinuje historickou možnost bytí. Omyl metafyziky podle Vattima spočívá v tom, že považuje bytí jako abstraktní kategorii, jako to, co je jednou provždy dáno a uzavřeno ve své abstraktní neměnnosti. Objekt je historický, je výsledkem působení na něj ze strany subjektu, který je také historický a dává objektům smysl. Ve slabé ontologii tedy objekt „být v možnosti“, čeká,

---

⁷⁰ VATTIMO, G., *La fine della modernità*, s. 175.

⁷¹ NIETZSCHE, F., W., *Lidské příliš lidské*, s. 18.

⁷² VATTIMO, G., *Dialogo con Nietzsche*, s. 159.

⁷³ NIETZSCHE, F., W., *Lidské příliš lidské*, s. 22.

⁷⁴ NIETZSCHE, F., W., *O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním*, s. 12.

že ze strany subjektu dostane smysl; subjekt je také historicky umístěná existence v určitém historickém společenském kontextu, a mimo tohoto kontextu postrádá smysl. Metafyzický svět je falešný, protože ukazuje historickou vůli buržoazní třídy ovládat. Racionalita buržoazní epochy je historickou formou života, která vznikla v určité sociální a historické době⁷⁵.

4.3. Slabé pojetí křesťanství a Vattimova slabá víra

Vattimo ve svém díle *Credere di credere* hovoří neobvykle v první osobě a zdůrazňuje, že tak činí v díle poprvé. Vattimo byl vroucí praktikující katolický křesťan a vzpomíná v úvodu knihy na své působení v katolickém mládežnickém hnutí a na postupné vzdalování se křesťanství, způsobené církevním autoritářstvím. Návrat ke křesťanství z hlediska filosofického, jak říká Vattimo, byl reakcí na neschopnost rozumu vyřešit problémy lidské existence v době postmoderny, jako například problémy tykající se bioetiky, bioetické manipulace a problémy spojené s podmínkami existence v naší společnosti.⁷⁶

Krise a konec moderny, soudí Vattimo, nesla s sebou rozmělnění filosofických teorií kladoucích si za úkol zničení křesťanství. Například Vattimo uvádí pozitivistický scientismus a hegelovský a marxistický historismus. Rovněž tvrdí, že víra v moc poznání a nadměrná víra ve vědeckotechnický pokrok jsou překonány. Postmoderna ukazovala selhání vědeckého racionalismu a scientismu. Demytologizace se obrátila proti sobě a uznala jako mýtus také likvidaci mýtu. Vattimova slabá víra je tedy křesťanstvím s lidskou tváří. Jeho „slabý Bůh“ není bohem obdařený hrozivými atributy, charakteristickými pro primitivní přírodní náboženství. Primordiální formy náboženství viděly Boha „v ohrožujících mocnostech přírody, v zemětřeseních a v hurikánech, kterým se člověk neumí bránit, aniž by nepoužíval magických a pověřčivých prostředků“.⁷⁷

Vattimo spojuje jeho nauka o slabé víře s Nietzscheho nihilistickými úvahami a s koncepcí vůle k moci a s Heideggerovo způsobem chápat bytí mimo metafyziku. Podle Vattima je již v postmoderní době překonána falešná představa o objektivizaci bytí. Přesvědčení, že realita se zakládá na objektivním faktu, je klamné. Nietzsche ve svém díle *Soumrak model* v kapitole *Jak se svět stal bajkou*, vysvětloval, že bytí nemůže být myšleno jako objektivní imanentně přítomno. Z počátku Nietzsche tvrdí, že řecká filosofie, umístila pravdu v metafyzickém světě

---

⁷⁵ GIORGIO, G., *Il pensiero di Gianni Vattimo: L'emancipazione dalla metafisica tra dialettica ed ermeneutica*, ss. 14-20.

⁷⁶ VATTIMO, G., *Credere di credere*, s. 13-15.

⁷⁷ Tamtéž, s. 14.

idejí a nesmrtelnost těchto neměnných idejí zaručovala existenci a poznání smyslových jsoucen jako odlesky a nápodobu idejí. Posléze Kant svým Kopernikovským obratem tvrdí, že svět je vytvořen zkušenostmi a lidskými apriorními formami smyslovosti. Poté nastupuje pozitivismus, že svět jsou fakta, která lze spolehlivě prověřit vědeckými procedurami. To co věda produkuje, je pravda a nakonec v postmoderní době svět je produktem lidské vůle k moci. Vattimo se domnívá, že slabé myšlení je transkripci křesťanské doktríny božího vtělení.

Vattimo chápe boží vtělení jako slabost křesťanské víry na základě čtení teorie Reného Girarda. Girard, podle Vattima, říká, že to, co je posvátné, je násilím, a že idea posvátna je původem lidské civilizace. Lidské komunity jsou založeny na imitativních impulsech, které jsou zároveň příčinou krizí, která provokuje jejich rozpuštění, kdy člověk touží vlastnit věci druhých lidí. Takováto situace způsobila válku všech proti všem. Svornost se realizuje skrze nalezení obětního beránka, který má posvátné atributy. Vattimo zastává názor, že Kristus není ideální oběť, která uspokojuje boží potřebu spravedlnosti za hřích Adama. Vattimo soudí, že Bůh se vtěluje, neboť chce rozložit vztah mezi násilím a posvátností. Bůh je vzkříšován, protože odříkání posvátnosti je nesnesitelné pro lidstvo, protože přijímání posvátnosti je zakořeněno v násilných tradicích posvátných náboženství.⁷⁸To, co je posvátné, je násilí, protože obětní mechanismus předpokládá Boha, který je pomstychtivý, absolutní, transcendentální a všemohoucí.

Vattimo tvrdí, že Bůh stav s tělem se ponížil na úroveň člověka, a tak ztratil své vlastnosti, které mu připisovala přírodní náboženství. Jeho Bůh je bohem nenásilným, neabsolutním⁷⁹a Bůh je bohem, který říká: „Já už Vás nenazývám služebníky, nýbrž přáteli“.⁸⁰Vattimo v tomto bodě navazuje na apoštola Jana, který vypráví, že Kristus mluví k učedníkům jako k přátelům a také je nazývá přátelé. Bůh hlásá, že je ušlechtilá réva, že jeho Otec je vinař a učedníci jsou ratolesti a připomíná učedníkům, že mají žít a zůstat v boží lásce, a boží přikázání mají zachovávat v nich, aby byli plodní a dosáhli spásy. Bůh přikazuje dále učedníkům, aby se milovali navzájem, jak Bůh miloval je, protože nikdo není schopen větší lásky, než ten, kdo položí život za své přátele. „*Vy jste moji přátelé, děláte-li, co vám přikazuji. Nebudu vás už*

---

⁷⁸ VATTIMO, G., *Credere di credere*, s. 17-29.

⁷⁹ Tamtéž, s. 31.

⁸⁰ Tamtéž, s. 44.

nazývat služebníky, neboť služebník neví, co dělá jeho pán. Vás jsem ale nazval přáteli, neboť jsem vám předal všechno, co jsem slyšel od svého Otce.“⁸¹

Vattimo dále navazuje ohledně Kristova *kenosis* (snížení) jakožto pramene slabého křesťanství na Pavla a na jeho list Filipským, kde Pavel vypráví, že Kristus zmařil sám sebe a přijal podstatu člověka a ocitl se v těle jako člověk. „*Ačkoli sdílel Boží podstatu, na své rovnosti s ním netrval. Místo toho se vzdal sám sebe: přijal podstatu služebníka, vzal na sebe lidskou podobu. Ocitl se v těle jako člověk, ponížil se a byl poslušný, a to až k smrti – k smrti na kříži!*“⁸²Podle Vattima se křesťanství ujalo jako přátelské a důvěrně lidské náboženství, a proto slabé. Slabé myšlení kritikou silných struktur bytí a kritikou metafyzické objektivity, jako myšlením tvrdícím, že pravda bytí je redukcí kogentní síly bytosti, je spojeno se slabou vírou, protože chápeme Boha nikoli jako velitele, nýbrž jako přítele.⁸³

Vodícím drátem slabé filosofie u Vattima je kruhový vztah mezi křesťanským dědictvím, slabou ontologií a etikou nenásilí. Podle něj se Kristus vtělil, aby rozpustil koncept násilí v posvátnost. Zásadní v této rovině je pojem sekularizace. Sekularizace znamená zeslabování násilí posvátnosti. Slabá ontologie spočívá tedy v křesťanské doktríně vtělení Božího syna. V řečtině se boží vtělení a snížení Boha nazývá *kenosis*. Sekularizace znamená postupné zanikání přírodní posvátnosti křesťanství. V procesu sekularizace má Kristus intenzivní charitativní vztah s člověkem.⁸⁴Slabé křesťanství spočívá v tom, že Kristus se prostřednictvím vtělení záměrně zříká své všemocnosti, své nadlidské moci, a stává se člověkem, křehkým mezi křehkými, stává se člověkem, bratrem a přítelem. Z toho vychází Vattimova myšlenka křesťanství jako niterně lidského, křehkého a pozitivně slabého náboženství. Slabé myšlení a slabé křesťanství jdou ruku v ruce. Ve vtělení se nachází souvztažnost katolického křesťanství s Nietzscheho a Heideggerovo nihilismem. V oslabení silných metafyzických struktur rozeznáváme *kenosis*, ve kterém se uskutečňuje spása.⁸⁵Vtělení je zjevení boží lásky a nikoli božího hněvu. To je další význam sekularizace, kromě pojetí absence pravdivé morálky, poznamenává Vattimo. V sekularizačním procesu vidí Vattimo morálku jako výsledek interpretace světa a člověkem povýšené určité normy společenského soužití na úroveň morální hodnoty. Morálka nemá proto žádnou absolutní

---

⁸¹ JAN, Bible: *Réva a ratolesti*, 15, 14-15. Praha: Biblion, 2009. s. 1382.

⁸² PAVEL, Bible: *List Filipským*, 2, 6-8, s. 1484.

⁸³ VATTIMO, G., *Credere di credere*, s. 37.

⁸⁴ Tamtéž, s. 44.

⁸⁵ VATTIMO, G., *Credere di credere*, s. 47.

platnost, nýbrž je dílem člověka, výsledkem lidského ustanovení. Morální normy nejsou absolutní, nejsou zakotveny nikde mimo konkrétní společnost.

5. VATTIMOVO POJETÍ DĚJIN V POSTMODERNÍ DOBĚ A SLABÉ MYŠLENÍ

Postmoderna je podle Vattima dobou specializované vědy. Specializace věd zvyšuje znalost a produkuje obrazy světa, které jsou neslučitelné. Postmoderní doba je společností, která už není říditelná jediným principem. Moderna končí rozpuštěním silných racionalit a mnohočetností věd. V postmoderní době se realizuje ztráta evrocentričnosti kultury a pojetí dějin jako progresivní a unitární záležitost Evropy. Ropné krize v sedmdesátých letech a pád Berlinské zdi rozbouraly koncepci, že dějiny jsou produktem výlučně evropským. Ostatní národy přestanou být považovány za barbary a zaostalé, a tak se potvrzuje důležitost ostatních kultur a jazyků. Bytí je pluralizováno.⁸⁶ V postmoderní době se nihilismus jakožto myšlení tvrdící, že neexistuje žádný pevný základ, že myslíme v rámci jediné určité kultury, že naše myšlení je historicky umístěné, stal hermeneutikou: myšlení, které považuje jazyk, jako hybnou páku, kterou se realizuje Bytí a hlásí pluralitu interpretací. Pravda se zrodí z dohody, a ne naopak. Znovu Vattimo navazuje na Pavla a na jeho slova: „*Veritatem facientes in caritate*“. Bytí v postmoderní době je historicky umístěno jako událost. To je epochální esence bytí. Bytí má smysl právě v určité kultuře. Smysl bytí je vlastně ve slově „*Geworfenheit*“ vrženost. Tato vrženost, ve které se děje bytí, je historicky kvalifikovaná čas od času jako jazyk historicko-přírodní. Bytí je událost, ve které se realizují různé způsoby, podle kterých se formuje světská zkušenost různých historických komunit.⁸⁷

Technika představuje v postmoderní době novou ontologii, protože vytváří neslučitelné koncepce o světě, kde bytí je obsaženo v každých různých koncepcích. *Gestell* je souhrnem toho, co technika společně s experimentální vědou realizuje: představování, komponování, vytváření. Je to svět techniky. Metafyzika se v postmoderní době identifikuje s technikou. Technika racionalizuje svět snížením všech jsoucen na systém příčin a účinků řízených člověkem.⁸⁸

Postmodernismus a slabé myšlení jsou spjaty v souvislosti s kritikou, kterou Nietzsche zavedl proti dědictví evropského myšlení. Postmoderna nechce kritizovat moderny, aby mohla vybudovat novou ontologii a metafyziku. Postmoderna odmítá připisovat bytí fundující

---

⁸⁶ VATTIMO, G., PATERLINI, P., *Non essere Dio: Un'autobiografia a quattro mani*, s. 136

⁸⁷ VATTIMO, G., *Nichilismo ed emancipazione: Etica, politica, diritto*. 1. Vyd. Milano: Garzanti editore, 2003. ss. 5-18.

⁸⁸ Tamtéž, s. 25.

význam a smysl. Moderna je charakterizována tím, že si myšlení stále znova přisvojuje základy a původy. Postmoderna znamená odmítání modernity, ale nikoli ve smyslu vybudování nových hodnot a základů. Pojem postmoderna Vattimo chápe jako sociální a politický pluralismus a nepřítomnost metafyzických základů. Domnívá se, že v rozmanitých a pokročilých společnostech existuje pluralita interpretací, prostřednictvím médií a neustále rostoucího pohybu národů již není možné věřit v jeden dominantní způsob jak chápat svět. V této situaci si člověk nemůže věrohodně představit bytí jako základ, vesmír jako racionální metafyzický uspořádaný systém příčin a následků. Slabé myšlení je popřením stabilní struktury bytí. Bytí se jako metafyzická zakládající struktura rozpouští. Vattimo v postmoderní době považuje bytí jako událost dějící se v historii a rozumí ontologii jako interpretaci našeho stavu nebo situace, protože bytí není nic mimo svoji událost, kterou se děje v historické procesualitě.⁸⁹

Vattimo postmodernu označuje, jako *zkušenost o konci dějin*.⁹⁰ Konec dějin v postmoderním pojetí znamená, že dějiny nemají lineární charakter, dějiny nejsou jednostranné, neexistuje jednotný běh událostí, často usilující o dosažení cíle, které vyžadují jednu interpretaci minulosti. Naopak v postmoderní společnosti dějiny jsou také dějinami etnických menšin, které byly vyloučeny a zapomenuty v lineárních příbězích vítězů.⁹¹

Typickým moderním příběhem byl pokrok, ať se jednalo o vědecký nebo technologický pokrok, o zvýšení svobody, anebo o marxistický výklad dějin jakožto třídního boje. Podle Vattima dějiny ztrácí svou přímočarou povahu ve třech základních směrech: teoretický, technologický a demografický. Z teoretického hlediska Vattimo navazuje na Waltera Benjamina a na jeho stať „*Téze o filosofii dějin*“, kde Benjamin tvrdí, že dějiny jsou produktem kultury vítězů. Vítězové ovládají dějiny tím, že v nich nechávají vystupovat jen obrazy, příběhy a interpretace, které vytvoří a legitimizují jejich vidění světa a jejich moc.⁹² Dějiny v lineárním běhu jsou dějinami vítězů a realizují se na úkor kultury menšin, na základě vyloučení mnoha možností, hodnot a obrazností.⁹³ Z hlediska technického postmoderní technologický svět je nehistorickým, neboli lépe řečeno posthistorickým světem, protože lidské schopnosti kontrolovat přírodu jsou stále větší natolik, že zatímco dosud nové

---

⁸⁹ VATTIMO, G., *Credere di credere*, s. 11.

⁹⁰ Tamtéž, s. 12.

⁹¹ VATTIMO, G., ROVATTI, P. A., *Il pensiero debole*, s. 16.

⁹² HAUER, T., *Skrze postmoderní teorie*, s. 93.

⁹³ Tamtéž, s. 15.

vědecké cíle jsou dosaženy, rostoucí lidské schopnosti způsobují zaostávání techniky.⁹⁴ Nakonec z demografického hlediska právě demografické efekty představu jednostranných dějin rozbořily. Zejména hromadná stěhování lidí vedla k většímu významu alternativních dějin. Povstání dřívě vládnoucích národů, věk hromadné komunikace, výsledky světových válek, televize a hromadné sdělovací prostředky umožnily vyjádření masy a zachování názorů a vedly k formování koncepce dějin v postmoderním smyslu. Postmoderní společnost je společností charakterizována rozpadem dějin v klasickém smyslu slova. V postmoderní společnosti je nemožné vytvořit univerzální dějiny, jelikož hromadné sdělovací prostředky rozšířené kolem celého světa schopné shromažďovat a předávat informace v souladu s jednotnou politickou vizí se násobí. Vattimo na základě toho dospívá k závěru, že myšlení v postmoderní době má co do činění s oslabením bytí. V postmoderně se realizuje zničení metafyziky, poněvadž člověk a bytí nemůžou být myšleny jako metafyzické struktury, které přikazují myšlení a existenci, aby se podkládaly za neměnné.⁹⁵

Vattimo definuje postmoderní společnost jako posthistorickou. Navazuje na Arnolda Gehlena a jeho knihu „*Sekularizace pokroku*“, kde Gehlen tvrdí, že svět postmetafyzický je posthistorický, protože dějiny už nejsou chápány jako jednotný organický proces. Dějiny v postmoderně jsou vnímány jako množství historií, jako nespočetný počet mikrohistorií bez pojícího prvku. Postmoderní svět je posthistorický, protože idea pokroku vstupuje do krize z důvodu, že je sekularizována. Sekularizace znamená, že současný světový pokrok se, jak tvrdí Gehlen, stal *rutinním*. Sekularizace je snížení existence na čistou přítomnost, což je eliminace historickou dimenzí. Pokrok se stal zcela *rutinní* součástí aktuální konzumní společnosti a projevuje se jako nekonečná výroba stále nových položek konzumu. Sekularizace je opuštění sakrálního vidění existence a respektování světské hodnotové sféry. Sekularizace je vírou v hodnoty nové.^{96,97}

Vattimo tvrdí, že v postmoderní době je myšlení oproštěno od všeho metafyzického a stává se myšlením technickým, estetickým a hermeneutickým.⁹⁸ *Gestell* techniky překonává vztah mezi subjektem a objektem charakteristickým pro modernu. Postmoderna začíná přechodem techniky od mechanistické povahy k povahám elektronickým a mediálním. Technika umožňuje subkulturám vyjadřovat vlastní názory a zvyšuje interpretační potřeby.

---

⁹⁴ VATTIMO, G., *La fine della Modernità*, s. 15.

⁹⁵ Tamtéž, ss. 15-20.

⁹⁶ VATTIMO, G., *La fine della modernità*, ss. 109-110.

⁹⁷ HAUER, T., *Skrze postmoderní teorie*, ss. 92-94.

⁹⁸ VATTIMO, G., *Dialogo con Nietzsche* s. 291.

Technologie dala slovo subkulturám, a tím ukázala očividně interpretační povahu našich obrazů světa. Jinými slovy, existují různé způsoby jak vyprávět dějiny a myšlení je produktem kultury a není univerzální a silné.⁹⁹

6. ZASTÁNCI POJETÍ SLABÉHO MYŠLENÍ

6.1. Umberto Eco

Gianni Vattimo parafrázuje Nietzscheho soudě, že zvíře člověk ohroženo přírodními silami a nástrahami jiných lidí, vynalézá jako jediný prostředek obrany simulaci v primitivním lesním prostředí. Mezi fikce, které člověk vytvořil, patří jazyk jako prostředek k poskytnutí určité stability prostřednictvím redukčních zobecnění do světa zkušeností. Jazyk je prostředkem komunikace s ostatními v součinnosti se společenskou smlouvou, kde pro společenské potřeby jsou určené věci platné pro všechny; tato označení jako svévolná jména se stávají pravdivými a jsou ukládána všem, kteří jsou součástí této společnosti.¹⁰⁰

Umberto Eco jako sémiolog a odborník na středověkou filozofii pojednává ve své eseji obsažené v knize Gianniho Vattima *Slabé Myšlení* o jazyku a dospívá k závěru, že myšlenka silného jazykového myšlení je nedosažitelná kvůli povaze jazyka.¹⁰¹ Tato slabá sémantika jazyka charakterizuje smyslové zkušenosti. Eco tuto tezi dokazuje kritikou Porfyriova stromu definic. Ecova esej se jmenuje *Antiporfyrius*. Porfyrios byl novoplatónský myslitel žijící v třetím století našeho letopočtu, který objevil způsob definiční hierarchizace a podle ní se pokusil uspořádat definiční obory celé skutečnosti. Z Porfyriovy definice vyplývá, když o věcech, které chceme definovat, hledáme nejbližší vyšší rod a k nim připojíme druhové rozlišení, které nám pomáhá vyčlenit vlastnosti, a ty nám umožňují mít o zkoumané věci pojem.¹⁰²

Eco uvádí, že existují dva ideály silného myšlení: myšlení, které je natolik komplexní, že samo svědčí po složitosti přírodního světa; a myšlení, které vytváří model světa, jehož strukturu může reprezentovat prostřednictvím jazyka. Transformace, kterými modelový svět prochází, se shodují s transformacemi přírodního světa. Tento typ silného myšlení využívají experimentální vědy. Jazyky od dávných dob vytvořily silné jazykové myšlení, které popisuje

---

⁹⁹ VATTIMO, G., *Nichilismo ed emancipazione: Etica, politica e diritto*, s. 28.

¹⁰⁰ VATTIMO, G., *Dialogo con Nietzsche* s. 159.

¹⁰¹ VATTIMO, G., ROVATTI, P. A., *Il pensiero debole*, s. 57.

¹⁰² BLECHA, I., *Filosofie*, s. 46.

modelový jazyk a předpovídá přirozené jazykové chování.¹⁰³ Sémantické myšlení formuluje definici prostřednictvím jazykového modelu, nebo sérií elementárních sémantických prvků, jako například: Člověk je smyslovým smrtelným živočichem.

Zásadní problém, který vzniká, je následující: definice přiřazené obsahu jazykového termínu jsou nekonečné. Z toho vyplývá, že například člověk je racionálním smrtelným živočichem, ale zároveň dvouožcem, a reprodukuje se s bytostmi svého druhu. Eco soudí, že můžeme-li připisovat člověku nekonečně vlastnosti, lze si těžko představit jazyk použitelný pro silné myšlení.¹⁰⁴ Eco dospívá proto k závěru, že silné myšlení je založeno na jazyce, který se vyvíjel na Porfyriovu a Aristotelovu pojmu definice, jakožto základní podstaty věci. Eco se však domnívá, že vada tohoto stromu je, že strom je neúplný, definuje rozdíl mezi člověkem a Bohem, a nikoliv mezi například oslem a koněm. Porfyriův strom by měl mít nekonečný počet dalších disjunkcí, aby pochopil složitost přírody a definoval ji.¹⁰⁵

To znamená, že celý jazykový sémantický systém, na kterém, je založen vývoj silného myšlení, je zpochybňován a sémantika je myšlena v slabém smyslu.

6.2. Pier Aldo Rovatti

Pier Aldo Rovatti je s Vattimem spoluautorem pojetí slabého myšlení. Svoji esej obsaženou v knize „*Slabé myšlení*“ začíná Nietzscheho tvrzením, že „*člověk se odkutálí od středu směrem k x.*“¹⁰⁶ Ztráta centra je podle Rovattiho prohlášení, že silné myšlení je neudržitelné. Rovatti navazuje na Nietzscheho a tvrdí, že slabé myšlení ukáže situaci, kde se zhroutí vztah mezi subjektem a objektem poznání. Slabé myšlení je charakterizováno možností „ztratit se“ v poznání bez stabilnějších referenčních bodů znalostí. „Slabý člověk“ se paradoxně stává silnějším. Slabý člověk je silný, protože je zdravý, nepotřebuje již stabilní a neměnné principy, připouští a miluje nejistoty, přemýšlí o člověku s výrazným snížením jeho metafyzické hodnoty. Rovatti uvádí Nietzscheho větu, že člověk je tak silný, že vypadá slabý. Síla člověka spočívá v historickém nihilismu. To znamená, že člověk se v době smrti Boha a úpadku silných zakládajících povinných myšleních považuje za historickou bytost. Síla člověka sídlí ve svobodném pohybu nad zvyky, zákony a ocenění věcí.¹⁰⁷

---

¹⁰³ VATTIMO, G., ROVATTI, P. A., *Il pensiero debole*, s. 52-54.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 55.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 63.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 29.

¹⁰⁷ Tamtéž, 30-32.

Slabé myšlení vidí Rovatti jako kognitivní postoj, který kritizuje teorie, které si kladou nárok na to, že popisují dokonale skutečnost. Slabé myšlení chce zlomit jednotu znalostí. Rovatti soudí, že je nemožná existence jediného všezahrnujícího autoritativního principu, který vysvětlí celou lidskou zkušenost. Neexistuje transcendentálnost bytí. Existuje mnohočetnost lidských zkušeností. Mnohočetnost je kategorií slabého myšlení. Krize rozumu označuje přechod od jednotnosti k rozmanitosti a mnohočetnosti. Povaha literatury nám pomůže pochopit mnohočetnosti. Vyprávění literatury a poezie reprezentuje možnost vysvětlovat pravdu vzhledem ke zkušenosti, kterou literatura ilustruje.¹⁰⁸

7. KRITIKA SLABÉHO MYŠLENÍ: NOVÝ REALISMUS

Vattimo rozebírá myšlenkový proud označený jako nový realismus (new realism), což je filosofický směr, který se snaží vrátit bytí k objektivitě. Od této myšlenky se právě ve své koncepci slabého myšlení Vattimo distancuje. Nový realismus klade důraz na reálnou podstatu věcí, kterou se ztotožňuje s bytím. Myšlenkový proud nového realismu můžeme nejstručněji charakterizovat a definovat jako obrat k realitě. Realita znamená, že bytí a objektivita reálných předmětů jsou totožné. Podle filosofického učení obsaženého v novém realismu bytí odkazuje na realitu věcí, bytí je základem reality.

Maurizio Ferraris, představitel nového realismu, navrhnul překonání postmodernismu, je profesorem teoretické filosofie na univerzitě v Turíně a zastáncem oživení estetiky jako teorie sensibility a zakladatelem sociální ontologie jako ontologie dokumentů. Tento způsob myšlení se definuje jako dokumentarismus. Dokumentarismus tvrdí, že dokumenty (podpisy smluv, podpisy správních aktů) determinují existenci sociálních objektů, které se odlišují od fyzických objektů a ideálních objektů.

Otázka, která je předmětem diskuze mezi Vattimem a Ferrarise, je následující: Jsme pořád postmodernisti, nebo už se stáváme novými realisty? Tato otázka vybízí ke konverzaci o směru intelektuálního překonání myšlení Gianniho Vattima. V jeho pojetí postmodernismus označuje klíče pro demokratizaci společnosti prostřednictvím šíření pluralismu a tolerance. Ferraris tvrdí, že realismus se pokouší znovu vrátit bytí k objektivitě reálných zkušeností a přivést zpět bytí k objektivitě skutečných faktů.

Se zničením objektivitě bytí a reality ve filosofii Gianniho Vattima, se skutečný svět, jak Vattimo sám ve svém slavném díle *Konec moderny* znázornil, stává pohádkou, protože bytí je

---

¹⁰⁸ Tamtéž, ss. 42-47.

oproštěno od konkrétní objektivní skutečnosti. Zklamání plynoucí z faktu, že historická realita popírá iluze postmoderny, je podle Vattimovy argumentace způsobeno tím, že realita je kategorická, a tím, že realita odporuje ve formě domény silné moci (ekonomická moc a moc komunikace). Podle Vattima silné ekonomické a mediální moci kontrastují s transformací společnosti v určitém smyslu postmoderny.

Ferraris a další představitelé nového realismu kritizují Vattimovu teorii tvrdící, že určité silné moci působící ve společnosti, o kterých jsem se již zmínil, odporují realizaci postmoderny. Jestliže ekonomická, finanční, nebo jiná moc je lež, protože nedodržuje to, co slibuje a brání realizaci pluralistické společnosti usilující o alternativnost lidských přístupů ke světu popírající privilegovanosti racionality v procesu poznání, pak nová filosofická koncepce realismu je protikladem výše uvedené moci.

Pro Vattima nový realismus spočívá v tom, že pravda je věc moci ve smyslu, že tato moc je překážkou ke vzniku postmoderní společnosti. Moc chce zachovat přesvědčení, že pravda má určitý ontologický obsah což je právě totožnost mezi fyzickým jsouncem a bytím. Vattimo nevěří, že pravda, definována jako objektivita reality, nás chrání a podle něj se musíme osvobodit od moci rozumu, protože rozum chce, aby bytí byl připisován nějaký smysl. Rozum chce, aby bytí mělo určitý smysl, kde se toto bytí ontologický uznává.

Rozum, který chce, aby bytí mělo metafyzickou základnu, se stává nástrojem útlaku, říká Vattimo. Místo jednoznačné absolutnosti patřící k bytí s velkými filosofickými systémy zaujímá v postmoderně Gianniho Vattima pluralita interpretací.

Vattimo dále v souvislosti s novým realismem (rozum je prostředkem k porozumění reality) hlásí, že kdo prohlašuje nějakou pravdu, musí označit také autoritu, která tuto pravdu vyjadřuje, a v tomto smyslu rozum je nástrojem, který autorita a mocní lidé používají, aby nás okouzlili. Tím Vattimo myslí nejen velké filosofické systémy, ale také politicko-ekonomické systémy, které si kladou nárok na absolutní pravdu. Dále uznává, že rozum byl používán jako nástroj vzpoury pro slabší a podřízené lidi a tuto funkci rozum plní jenom krátkou dobu, dokud společnost nevytvoří nový řád, kde se rozum opět stává nástrojem útlaku.

Překonání myšlení Gianniho Vattima, o kterého se pokusil nový realismus, není dostatečně uspokojivé, protože jestli rozum na jednu stranu označuje svobodu ve vztahu ke koncepcím,

kteří nás chtějí ovládnout, pak na druhou stranu rozum produkuje prostřednictvím autority absolutizací bytí.¹⁰⁹

8. ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce je představit Vattimovu koncepci slabého myšlení jako zeslabování silné metafyzické struktury bytí a ilustrovat časovou měnnou povahu bytí jakožto událost, podléhající různým interpretacím, a tím prokázat rozpor s věčnými, absolutními a metafyzickými myšlenkovými kategoriemi. Dále analyzovat koncepci slabého myšlení v kontextu postmoderny, zejména vysvětlovat postmodernu a v rámci pojetí slabého myšlení představit Vattimovu slabou křesťanskou víru jakožto pojetí křesťanství prostého od posvátnosti. Vattimo navazuje na svatého Pavla a zastává názor, že Bůh tím, že se vtělil, ztrácel svou nesmrtelnost a všemohoucnost a stával se křehkým mezi křehkými, stával se člověkem.

Tato bakalářská práce se věnuje Nietzscheho nihilismu a analyzuje a prezentuje Nietzscheho motivy přítomné ve filosofii Gianniho Vattima, který navazuje na myšlenkové dílo Nietzscheho. Tyto motivy představují především popírání existence absolutní pravdy, nihilismus, kritiku historicismu, koncepci kultury a pravdy jako dějiny pravdy, pravdu mimo morálky, popírání existence věčného světa jako prazáklad světa smyslových jsoucn a konstatování omylů rozumu. Vattimo navazuje také na myšlenkové dílo Martina Heideggera a na hermeneutiku Hansa-Georga Gadamera, podle něhož každá pravdivá zkušenost je interpretační zkušeností a bytí, kterému můžeme rozumět, je jazyk.

Dále se ve své práci věnují problematice Vattimovo pojetí dějin v postmoderní době, kdy ve světě došlo díky novým technologiím ke změně pojetí dějin. Dějiny nejsou považovány za jednotný, lineární a progresivní tok událostí směřující postupně ke stále největšímu pokroku, ale naopak dějiny jsou chápány jako historické události nejen vítězů, nýbrž také poražených.

Rovněž se zmiňují o některých z jeho zastánců, zejména o Umberto Ecovi, který dospěl na základě analýzy Porfyriova stromu definic k závěru, že existence silného jazykového myšlení je nedosažitelná kvůli povaze jazyka. Zároveň uvádím významného Vattimovo spoluautora Piera Alda Rovattiho, který prohlašuje, že slabé myšlení je charakterizováno možností „ztratit se“ v poznání bez stabilnějších referenčních bodů znalostí. „Slabý člověk“ se paradoxně stává silnějším.

---

¹⁰⁹ FERRARIS, Maurizio, 2011. *Manifesto del new realism* (online). Repubblica. 2011, 35. (cit. 8. 2. 2018). ISSN 0390-1076. Dostupné z: <https://www.alfabeta2.it/2011/09/09/manifesto-del-new-realism/>

Na závěr se zmiňují o novém realismu, který se snaží vrátit bytí k objektivitě, a který kritizuje postoje Vattimovo slabého myšlení.

Domnívám se, že Gianni Vattimo patří mezi nepřehlédnutelné významné osobnosti a se svým originálním a jedinečným myšlením a postojem se zařadil mezi významné filosofy současné doby.

9. EXKURS: VÝZNAM NĚMECKÝCH SLOV V KONTEXTU SLABÉHO MYŠLENÍ

Andenken = rozvzpomínání se. Je u Heideggera protimetafyzické myšlení, odporující metafyzice jakožto myšlení charakterizované zapomenutím na bytí. *Andenken* je rozvzpomínání se na smrtelnost jakožto na to, co funduje hermenetickou povahu existence. Proti zásadě najít příčinu každého následku *andenken* označuje možnost ztratit se v propasti smrtelnosti.¹¹⁰

Ereignis = událost.¹¹¹

Geschick = osud. Bytí má povahu historicko-osudovou.¹¹²

Gestell = utváření. Budování světa s moderními technologiemi. Bytí techniky se rozvíjí jako stavění.¹¹³

Geworfenheit = vrženost, radikální situovanost.¹¹⁴

Überlieferung = tradování. Svobodná vazba tradice, do které se svěruje smrtelné bytí.¹¹⁵ Bytí je umístěno v tradici určité kultury.¹¹⁶

Überwindung = překonání¹¹⁷

Verwindung = vymanění se z metafyziky. Vyžaduje návrat k otázce po bytí (Heidegger) a návrat k filosofii nihilismu (Nietzsche).¹¹⁸

---

¹¹⁰ VATTIMO, G., *La fine della modernità*, s. 127.

¹¹¹ VATTIMO, G., ROVATTI, P. A., *Il pensiero debole*, s. 23.

¹¹² Tamtéž, s. 128.

¹¹³ HAUER, T., *Skrze postmoderní teorie*, s. 99.

¹¹⁴ VATTIMO, G., *La fine della modernità*, s. 124.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 128.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 128.

¹¹⁷ VATTIMO, G., ROVATTI, P. A., *Il pensiero debole*, s. 21.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 22.

10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

10.1 Seznam použité primární literatury

VATTIMO, Gianni, ROVATTI, Pier Aldo. *Il pensiero debole*. 2. Vyd. Milano: Nakladatelství Giangiacomo Feltrinelli, 2011. ISBN 978-88-07-72177-9.

VATTIMO, Gianni. *La fine della modernità*. 3. Vyd. Milano: Garzanti editore, 1999. ISBN 978-88-11-60140-1.

VATTIMO, Gianni. *Nichilismo ed emancipazione: Etica, politica, diritto*. 1. Vyd. Milano: Garzanti editore, 2003. ISBN 88-11-59700-5.

VATTIMO, Gianni. *Dialogo con Nietzsche: Saggi 1961-2000*. 1. Vyd. Milano: Garzanti editore, 2000. ISBN 88-11-59716-1.

VATTIMO, Gianni. *Credere di credere*. 1. Vyd. Milano: Garzanti editore, 1996. ISBN 9788811675860.

VATTIMO, Gianni, PATERLINI, Piergiorgio. *Non essere Dio: un autobiografia a quattro mani*. 2. Vyd. Reggio Emilia: Alberti editore, 2006. ISBN 9788874244638.

VATTIMO, Gianni. *Nichilismo ed emancipazione: Etica, politica, diritto*. 1. Vyd. Milano: Garzanti editore, 2003. ISBN 88-11-59700-5.

10.2. Seznam použité sekundární literatury

BIBLE. Překlad 21. Století. Praha: Biblion, 2009. ISBN 978-80-87282-00-7.

BLECHA, Ivan. *Filosofie*, 3. Vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998. ISBN 80-7182-069-5.

GILBERT, Paul, SPACCAPELO, Natalino. *Il teologo e la storia: Lonergan's centenary (1904-2004)*, 1. Vyd. Roma: Pontificia Università gregoriana, 2006. ISBN 88-7839-069-0.

GIORGIO, Giovanni. *Il pensiero di Gianni Vattimo. L'emancipazione dalla metafisica tra dialettica ed ermeneutica*. 1 Vyd. Milano: Franco Angeli, 2006. ISBN 88-464-7321-3.

HAUER, Tomáš. *Skrze postmoderní teorie*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0545-7.

ŠPELDA, Daniel. *Renesanční a novověká filosofie*. 1. vyd. Plzeň: Nakladatelství Západočeská univerzita v Plzni, 2009. ISBN 978-80-7043-822-0.

NIETZSCHE, Friedrich Wilhelm. *Nečasové úvahy*. 1. vyd. Přeložili Jan Krejčí, Pavel Kouba. Praha: Oikoymenh, 2005. ISBN 80-7298-134-X.

NIETZSCHE, Friedrich Wilhelm. *Lidské příliš lidské*. 1. vyd. Přeložila Věra Koubová. Praha: Oikoymenh, 2010. ISBN 978-80-7298-404-6.

NIETZSCHE, Friedrich, Wilhelm. *O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním*, 1. Vyd. Praha:

Oikoymenh, 2010. ISBN 978-80-7298-428-2.

NIETZSCHE, Friedrich, Wilhelm. *Mimo dobro a zlo*, 2. Vyd. Praha: Aurora, 1998. ISBN 80-85974-54-1.

10.3. Internetové zdroje

KRATOCHVÍL, M., *Etika*, (online). (cit. 15.3.2017) 22.11 UTC. Dostupné z WWW: https://www.esf.kfi.zcu.cz/kompendium/?course=kfi_eth1.

FERRARIS, Maurizio, 2011. *Manifesto del new realism* (online). Repubblica. 2011, 35. (cit. 8. 2. 2018). ISSN 0390-1076. Dostupné z: <https://www.alfabeta2.it/2011/09/09/manifesto-del-new-realism/>

11. RESUMÉ

The aim of this bachelor thesis is to introduce Gianni Vattimo's thought work and concept of weak thinking and to include it in the context of philosophical thinking of the late 19th century in relation to deontologisation of thinking, linguistic turn and postmodern discussions. The aim of this work is to illustrate the concept of weak thinking as a weakening of ontological categories. Vattimo discusses about weak thinking as thinking, which accepts a variety of mistakes such as the eloquence, temporality and processiveness of Being and counts on the possibility that reason will be lost, that reason is not infallible. Being is understood to be a historical entity, occurring in history as an event subject to various interpretations. According to Vattimo Being, it is happening and expressed in the languages of different cultures in different ways. This weak conception of Being is inconsistent with metaphysical, eternal, and unchanging categories.